

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Andra Kammaren. N:o 24.

Torsdagen den 23 mars.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. *A. Östergren* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående delning af Hernösands stift;

med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2, 4 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863; och

med förslag till lag angående flottning af skogsalster i gränsloderna mellan konungariket Sverige och storfurstendömet Finland.

Dessa kongl. propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde bordlagda propositioner till Riksdagen:

angående vissa ändringar i organisationen af Karlskrona artilleri-corps m. m.; samt

med förändrad stat för flottans sjömanscorps.

§ 3.

Efter föredragning vidare af herr *A. Lilienbergs* på kammarens bord hvilande förslag om utseende af ytterligare ett antal suppleanter i lagutskottet, beslöt kammaren, med bifall till samma förslag, att utse ytterligare fyra suppleanter i nämnda utskott; äfvensom att val

af desse suppleanter skulle ega rum vid början af morgondagens sammanträde.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
Konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 13 och 14.

Ordet begärdes af

Herr Ljungman, som yttrade: Jag skall anhålla att konstitutionsutskottets nu för andra gången bordlagda utlåtande n:o 14 måtte få företagas till behandling i kammaren onsdagen den 12 nästkommande april.

Den af herr Ljungman sålunda gjorda hemställan bifölls.

Vidare föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial n:is 15, 16, 17, 18, 19 och 20; samt

statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 43, 44, 45, 46, 47, 48 och 49.

§ 5.

Vid föredragning härnäst af statsutskottets memorial n:o 50, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande riksstatens *fjerde* hufvudtitel, blefvo de af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 6.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtanden n:is 51 och 52 begärdes å nyo på bordet och bordlades för andra gången.

§ 7.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 5:te punkten af bevillningsutskottets betänkande n:o 9, angående vilkoren för försäljning af bränvin.

§ 8.

I ordningen förekom härnäst bevillningsutskottets memorial n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af bevillningsutskottets betänkande n:o 7 angående vissa delar af tullbevillningen.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—9.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 9.

Slutligen föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

lagutskottets utlåtanden n:is 23 och 24;

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 14; och

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15.

§ 10.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *J. M. Ekströmer*, n:o 223, i fråga om förändrade grunder för valrätten till Riksdagens Andra Kammare; och

herr *N. Svensson* i Olseröd, n:o 224, med förslag till ändrad lydelse af § 12, 13 och 105 regeringsformen samt § 38 mom. 2 riksdagsordningen.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>J. M. Ekströmer</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 23 dennes,
»	<i>N. Rosengren . .</i>	» 8 » » 28 »
»	<i>E. G. H. Åker-</i>	
	<i>lund</i>	» 12 » » 25 »
»	<i>C. M. Ekström</i>	» 14 » » 27 »
och	» <i>A. Hahn</i>	» 12 » » 25 »

§ 12.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 1 § kyrkolagen; och

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående prestedens utbytande mot ett löfte.

§ 13.

Justerades två protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 1,58 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Fredagen den 24 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 17 dennes förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande två protokoll, som upplästes:

1:o) År 1893 den 23 mars sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedde till

ordförande:

herr *von Ehrenheim, Pehr Jakob*, f. d. statsråd . . . med 48 röster;

öfrige fullmäktige:

herr <i>Arnberg, Johan Wolter</i> , filosofie doktor,	med 48 röster,
» <i>Liljewalch, Tom</i> , f. d. stadsmäklare,	» 48 »
» <i>Neijber, Magnus Julius</i> , f. d. stadsmäklare,	» 48 »
» <i>Törneblad, Henrik Ragnar</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare,	» 48 »
» <i>von Friesen, Sixten Gabriel</i> , ledamot af Riksdagens Andra Kammare,	» 24 »
» <i>Ribbing, Erling</i> , kabinettskammarherre,	» 24 »

de båda sistnämnde efter lottning mellan herr *Larsson, Liss Olof*, ledamot af Riksdagens Första Kammare, och herr *Jonsson, Olof*, i Hof, ledamot af Riksdagens Andra Kammare, hvilka jemväl erhållit vardera 24 röster;

Suppleanter:

herr	<i>Herlitz, Karl Georg</i> , vice häradshöfding,	med 48 röster,
»	<i>Weinberg, Christian Axel</i> , vice häradshöfding,	» 47 »
»	<i>Ekgren, Carl Erik</i> , kamererare, vice ordförande hos Stockholms stadsfullmäktige,	» 46 »

*C. E. Casparsson.**Hugo Tamm.**Anders Persson.**Wilh. Walldén.*

2:o) År 1893 den 23 mars sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

ordförande:

herr *Anderson, Frans Albert*, generaldirektör, ledamot af Riksdagens Första Kammare, med 48 röster;

öfrige fullmäktige:

herr	<i>Höglund, Otto Magnus</i> , grosshandlare,	med 48 röster,
»	<i>Johansson, Johan</i> , i Noraskog, ledamot af Riksdagens Andra Kammare,	» 48 »
	friherre <i>Nordenfalk, Johan</i> , godsegare,	» 48 »
herr	<i>Odelberg, Oscar Wilhelm</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare,	» 48 »
	» <i>Samzelius, Per</i> , statskommissarie,	» 48 »
och	» <i>Sederholm, Edvard</i> , ledamot af Riksdagens Första Kammare,	» 48 »

suppleanter:

herr	<i>Lilliesköld, Erik Wilhelm</i> , kamererare,	med 48 röster,
»	<i>Wall, C. J. August</i> , vice häradshöfding,	» 47 »
och	» <i>Olsson, Nils</i> , i Ättersta, ledamot af Riksdagens Andra Kammare,	» 46 »

*C. E. Casparsson.**Hugo Tamm.**Anders Persson.**Wilh. Walldén.*

Kammaren beslöt, med protokollens läggande till handlingarne, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet om ifrågavarande val underrättas för afgifvande af förslag till så väl förordnanden för de valde, som ock skrifvelse till Konungen med anmälan om de försiggångna valen.

§ 3.

Jemlikt förut fattadt beslut anställes nu val af ytterligare fyra suppleanter i lagutskottet; och befans, efter valsedlarnes öppnande, att dertill blifvit utsedde:

	herr <i>D. G. Restadius</i>	med 125 röster,
	» <i>N. P. B. Lindgren</i>	» 116 »
	» <i>P. Norberg</i>	» 115 »
och	» <i>N. Linder</i>	» 114 »

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästförestående § omförmälda val.

§ 5.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner:

angående delning af Hernösands stift;

med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2, 4 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863; samt

med förslag till lag angående flottning af skogsalster i gränsloderna mellan konungariket Sverige och storfurstendömet Finland.

§ 6.

Efter föredragning vidare af de i gårdagens sammanträde väckta motioner hänvisades

herr *J. M. Ekströmers* motion, n:o 223, till konstitutionsutskottet; samt

herr *N. Svenssons* i Olseröd motion, n:o 224, likaledes till konstitutionsutskottet.

§ 7.

Till kammarens afgörande förelåg till en början konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 53, 60, 61 och 71 regeringsformen samt § 40 riksdagsordningen, så ock om ändring i vissa afseenden af § 69 regeringsformen och § 65 riksdagsordningen.

Utskottet hemställde, att i fråga varande, af herr *A. V. Ljungman* i hans motion n:o 7 inom Andra Kammaren framställda förslag icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr Ljungman, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening och nu yttrade: Beträffande den fråga, som behandlas i förevarande betänkande, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på, att den afser en del af våra grundlagar, som å ena sidan är af den allra största betydelse och å andra sidan mindre tillfredsställande än kanske de öfriga delarne af våra konstitutionella författningar. Det har emellertid icke lyckats mig att beveka Första Kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet att taga frågan i något allvarligare öfvervägande, utan motionen har blifvit afslagen i stället för att den bort leda till åtgärder för en förbättring af lagstiftningen i fråga. Då emellertid under nästa 3-års period beskattningsfrågor af stor vikt blifva föremål för Riksdagens handläggning, vill jag hoppas, att det under samma period afven skall lyckas Riksdagen att åstadkomma förslag till de önskade förbättringarna i ifrågavarande grundlagsparagrafer. Jag gör därför intet yrkande.

Herr Romberg anförde: Herr talman, mine herrar! Det heter i riksdagsordningens 38:de paragraf, mom. 1, att konstitutionsutskottet tillkommer att föreslå de ändringar i rikets grundlagar, »dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga».

Jag har nu alltid tänkt mig, att det vore både högst nödigt och högst nyttigt, att grundlagarne vore så affattade, att det icke kunde råda någon tvekan om, hvad som der menades och huru de borde tolkas.

Huru är det nu stäldt med regeringsformens 60 paragraf i detta hänseende? Det torde vara oss alla bekant, att hvarken bland lagstiftarne eller bland landets öfriga befolkning råder enighet om, huru denna paragraf skall tolkas i hvad den rör Konungens rätt att ändra tullen på spanmål. Att han eger rätt att *höja* den, derutinnan är saken nog klar, då ju detta uttryckligen säges. Men fråga är huru vida han eger rätt att *sänka* den.

Somliga resonera så: »han eger *icke* rätt att sänka spanmåls-tullen; ty grundlag skall tolkas efter orden, och den nämner icke ett ord om denna rätt». Andra åter mena, att han *eger* en sådan rätt, eftersom det väl särskildt nämnes, att han icke eger att *höja* tullar utom i fråga om inkommande och utgående spanmål; men deremot icke nämnes, att det skall vara honom förmenadt att *sänka* den. När det nemligen icke talas om att sänka tullar, så skulle, mena de, derigenom rätt härtill vara honom gifven.

Huru regeringen brukar tolka denna paragraf, veta vi också, då den ju upprepade gånger har mellan riksdagarne nedsatt tullen å inkommande spanmål.

Saken är, enligt mitt förmenande, alltför vigtig för att man på detta sätt må vara i ovisshet om, huru grundlagen här rätteligen må tolkas. Motionären har nu föreslagit en redaktion af den ifrågavarande

grundlagstexten, som icke skulle i detta stycke lemna rum för någon tvekan eller tvetydighet. Men utskottet har icke funnit det vare sig högst nödigt eller nyttigt att åstadkomma ett förtydligande här.

Då ingen af Första Kammarens ledamöter reserverat sig mot det beslut, till hvilket utskottet kommit, och då frågan således antagligen i Första Kammaren redan blifvit afgjord till förmån för utskottets mening, så skall jag icke tillåta mig att göra något yrkande. Eljes skulle jag bra gerna velat påyrka en återremiss, för att få ett förtydligande af paragrafen i denna del. Men då nu ett sådant yrkande icke kan lända till något gagn, så har jag endast velat få till protokollet uttalad min tanke om *nödvändigheten* af en ändring i den i fråga varande paragrafen.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogs vidare konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 15, i anledning af väckt motion om ändring af dels § 6 regeringsformen i vissa delar, dels ock § 15 regeringsformen.

I sin förut omförmälda motion, n:o 7, inom Andra Kammaren hade herr *A. V. Ljungman* föreslagit, bland annat, att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 6 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 6.

Af statsrådets ledamöter skola *sex* vara chefer och föredragande för hvar sitt departement, nemligen:

- en chef för justitiedepartementet,
- en för *försvarsdepartementet*, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål,
- en för civildepartementet,
- en för finansdepartementet,
- en för ecklesiastikdepartementet *samt*
en för samfärdselsdepartementet.

Den närmare fördelningen af ärendena departementen emellan bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentligt kungjord stadga.

I sammanhang härmed hade motionären tillika föreslagit sådan ändring af § 15 regeringsformen, att orden: »den bland krigsdepartementens chefer, till hvars departement ärendet hörer» måtte utbytas mot orden: »chefen för försvarsdepartementet».

Under *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemstälde nu utskottet: att motionen i hvad den afsåge dels sammanslagning af försvarsdepartementen, dels ock ändring af § 15 regeringsformen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Ljungman, Bengtsson, Boström* i Bodbyn, *Johnsson* i Bollnäs, *Vahlin, Wikstén, Gyllensvärd, Hedin, Nilson* från Lidköping och *Bromée*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till ifrågavarande del af motionen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Ljungman*: Då samtliga ledamöter i konstitutionsutskottet från Andra Kammaren reserverat sig i den ifrågavarande punkten med hemställan om bifall till hvad i denna del af motionen föreslagits, så skall jag be att få framställa samma yrkande. Då kammaren redan förut, åren 1874 och 1892, bifallit liknande hemställanden, så hoppas jag, att kammaren nu vidhåller dessa sina äldre beslut. Och jag gör så mycket hellre hemställan härom, som denna fråga är af den beskaffenhet, att en opinionsyttring från kammaren eger stor betydelse. Det synes mig nemligen icke vara att vänta, att Riksdagen skall komma att definitivt antaga förslag om ändring af den 6:te paragrafen med mindre än att initiativet dertill kommer från Kongl. Maj:t; och för framkallande af ett sådant eger en opinionsyttring från denna kammare tvifvelsutän sitt värde.

Jag hemställer om bifall till reservanternas yrkande.

Häruti instämde herrar *Hedin* och *Mankell*.

Vidare yttrades ej. Med afslag å utskottets hemställan biföll kammaren herr *Ljungmans* m. fl:s vid punkten fogade reservation.

I *punkten 2* hemstälde utskottet att herr *Ljungmans* förslag om upphäfvande af sista punkten i § 6 regeringsformen (innehållande bestämmelsen att bland de tre statsråden utan departement minst två böra hafva förvaltat civil beställning) icke heller måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Jemväl emot denna utskottets hemställan hade reservation afgifvits af herrar *Ljungman, Bengtsson, Boström* i Bodbyn, *Dahn, Johnsson* i Bollnäs, *Vahlin, Wikstén, Elowson, Gyllensvärd* och *Hedin*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till ifrågavarande del af motionen.

I fråga härom yttrade:

Herr Ljungman: Då kammaren upprepade gånger och senast år 1888 bifallit hvad motionen i detta fall föreslår, så skall jag hemställa om afslag på utskottets betänkande i denna del och bifall till den af Andra Kammarens ledamöter i utskottet till punkten fogade reservation.

Vidare anfördes icke. Kammaren afslog utskottets hemställan och biföll det yrkande som innefattades i herr Ljungmans m. fl:s reservation.

Punkten 3.

Bifölls.

§ 9.

Likaledes bifölls konstitutionsutskottets härefter föredragna utlåtande, n:o 16, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af §§ 35 och 36 regeringsformen.

§ 10.

I ordningen förekom härnäst konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 87 mom. 1 samt § 17, § 22, § 28 mom. 2 och § 89 regeringsformen så ock om ändring i visst afseende af § 106 regeringsformen.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att herr Ljungmans ifrågasvarande motion n:o 7, i hvad den afsåge ändring af § 87 mom. 1 samt § 17, § 22, § 28 mom. 2 och § 89 regeringsformen äfvensom införande i § 106 regeringsformen af orden: »i den ordning, 87 § 1 mom. stadgar för stiftande af allmän civil- och kriminallag» icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts:

af herr *Ljungman*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till motionen i hvad den afsåge ändrad lydelse af §§ 17, 22, 28, 87 och 89 regeringsformen;

samt af herr *Vahlin*.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Ljungman: Beträffande här ifrågasvarande motion skall jag be att få säga några få ord. Förhållandet är nemligen, att vi

under senare åren fått en ny lagstiftning, som icke subsumerar under benämningarna »allmän civil- eller kriminallag» eller »kriminallag för krigsmakten». Motionen afser därför att åt denna lagstiftning bereda samma konstitutionella helgd, som nu tillkommer allmän civil- och kriminallag samt kriminallag för krigsmakten och vidare att gifva åt ordet »lag» en viss bestämd betydelse derhän, att med lag måtte menas författning, som stiftas af Konung och Riksdag gemensamt.

Så som nu grundlagen är affattad, då ordet lag kan användas äfven om författning, som stiftats af Konungen allena, eger detta ord en i hög grad sväfvande betydelse och har icke den konstitutionella innebörd och det värde, som förut i 1772 års regeringsform. Emellertid har, såsom var att vänta, Första Kammaren icke velat gå in på en ändring af grundlagsbestämmelserna i fråga, och mitt förslag har således förfallit. Jag hoppas emellertid, att en kommande 3-års-period skall upptaga denna fråga, och att hon då skall vinna en tillfredsställande lösning.

Jag har intet yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogos hvart efter annat och biföllos konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 18, i anledning af väckt motion om ändring i visst afseende af §§ 38 och 106 regeringsformen så ock motion om ändrad lydelse af § 9 regeringsformen;

n:o 19, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 42 regeringsformen; samt

n:o 20, i anledning af återremiss af utskottets utlåtande n:o 5, rörande väckt motion om ändrad lydelse af 51 m. fl. §§ regeringsformen.

§ 12.

Till behandling förekom statsutskottets utlåtande n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:t särskilda proposition, angående ordnande af pensionsförhållandena vid intendenturcorpsen.

*Angående
ordnande
af pensions-
förhållan-
dena vid
intendentur-
corpsen.*

Uti en den 17 nästlidne februari till Riksdagen aflåten proposition (n:o 36) hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att fältintendenter, intendenter och förvaltare vid intendenturcorpsen måtte få förklarats berättigade att, under de vilkor i öfrigt, som för åtnjutande af fylnadspension funnes stadgade uti kongl. cirkuläret den 22 juni 1877 angående ny pensionsreglering för armén, vid fylda 60 lefnadsår erhålla dylik pension, och hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förvarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservation anmäls af herrar *Lasse Jönsson, Pehrson* i Törneryd, *Petersson* i Runtorp och *Andersson* i Lyckorna.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr Lasse Jönsson: Som herrarne se af detta betänkande, har jag jemte några andra inom utskottet reserverat mig mot detta Kongl. Maj:ts förslag. Jag anser nemligen, att hvarje steg, som tages på den banan att besluta om pensioner åt någon corps, bör tagas med största försigtighet. Ty efter det man beslutat om en sådan pensionering, är det alldeles omöjligt att komma tillbaka och få den ändrad, om den anses vara för liten eller för hög. Det har visat sig, att pensionskassorna äro i ett betänkligt skick, samt att vi kommit ut på ett sluttande plan och bestämt pensionsafgifterna för små eller också afskedstagandet för tidigt. Här är nu fråga om en ny corps, nemligen intendenturcorpsen, hvars tjänstemän Kongl. Maj:t föreslagit skulle erhålla pension vid 60 år. Alla de befattningar, som här omtalas, äro så att säga civila befattningar, och jag anser, att det kunde gå an, att afskedstagandet för deras innehafvare kunde fördröjas en 5 år, så att det inträffade först vid 65 års ålder. De personer, som skulle finnas anställda vid den nya corpsen, äro ju 4 fältintendenter af 1:sta klassen, 5 fältintendenter af 2:dra klassen, 30 intendenter af 1:sta klassen, 16 intendenter af 2:dra klassen, 8 intendenter af 3:dje klassen och 53 förvaltare.

Det är ganska troligt, att döma efter uttalanden, som jag hört från den komité, som är nedsatt för att granska civilstatens pensionsinrättning, att man för denna stat föreslår antingen en förhöjning af afgifterna för tjänstemännen eller också en längre tjänstetid; och troligen blir då det senare antaget. Antager Riksdagen nu det föreliggande förslaget och således sätter pensionsåldern för desse intendentur-tjenstemän till 60 år, och befinnes sedan den nämnda komiténs arbete ega sådan grund, att förslag i ärendet inkommer till Riksdagen, så skall alltid det beslut, vi nu fattat, ligga såsom ett prejudikat emot oss. I händelse Riksdagen ville vidtaga någon åtgärd, skulle man svara: en sådan fråga har nyligen förevarit i Riksdagen och Riksdagen har på det och det sättet bestämt pensionerna för en annan klass tjänstemän; så att nog torde vårt beslut nu komma att ligga såsom ett prejudikat.

Det är detta, som gjort mig betänksam vid att antaga detta förslag; och jag tillåter mig därför att med yrkande om afslag å Kongl. Maj:ts förslag hemställa, att pensionsåldern för intendenturcorpsens tjänstemän må i stället för 60 lefnadsår fastställas till 65 år. Jag skall tillåta mig att göra yrkande om detta; och för närvarande inskränker jag mig dertill.

Herr Carl Ericson: Jag ber med anledning af den föregående talarens anförande att få fästa kammarens uppmärksamhet på betydelsen

*Angående
ordnande
af pensions-
förhållan-
dena vid
intendentur-
corpsen.
(Forts.)*

*Angående
orådande
af pensions-
förhållan-
dena vid
intendentur-
corpsen.
(Forts.)*

af den ansträngande tjenstgöring, intendenterna hafva. Man kan säga, att deras tjenstgöring är af den beskaffenhet, att de visserligen skulle kunna tjenstgöra till den lefnadsålder, 65 år, som nu ifrågasatts. Men tager man hänsyn till den tjenstgöring, som förekommer i fält — och det är ju den, som är den viktigaste — måste man erkänna, att det är en högst ansträngande tjenstgöring, som fordras af intendenterna. Allt hvad som hör till arméns underhåll hänger ju på deras verksamhet; och den uthållighet, som af dem kan presteras och af dem kräfves, är ofta utomordentligt stor. Således kunna af det förhållande, att intendenterna skulle bibehållas i tjenst till 65 års ålder, följa de allra största hinder för operationernas gång.

Med fästadt afseende å denna verkligen ansträngande tjenstgöring, som fordras af intendenterna, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr vice Talmannen: Herr talman, mine herrar. Jag var icke närvarande, då denna fråga behandlades af utskottet, men på afdelningen har jag deltagit i behandlingen af densamma.

Då man ser, att här föreligger förslag, att Riksdagen skall med gifva, att fältintendenter, intendenter och förvaltare vid intendenturcorpsen skola få komma i åtnjutande af fyllnadspension vid fyllda 60 lefnadsår, tycker jag verkligen, att det är litet märkvärdigt, helst som den siste talaren yttrade, att dessa tjänster äro mycket ansträngande.

Om jag går till kongl. cirkuläret af den 22 juni 1877, hvilket åberopas såsom stöd för dessa förhållanden, så finner jag, att der stadgas, att generaler utaf alla grader, generalintendenten, militärbefälhafvaren på Gotland, krigsarkivarien samt vaktmästarne vid militära embetsverk och staber skola för att erhålla fyllnadspension hafva uppnått 65 lefnadsår. Talaren nämnde, att dessa intendenturtjenstemäns tjenstgöring är mycket ansträngande, men jag tycker, att deras tjenstgöring icke kan vara mera ansträngande än ifrågavarande generalers, hvilka skola leda det hela. Då dessa senare anses kunna tjenstgöra till 65 år, så måtte väl ifrågavarande intendenturtjenstemän kunna uppehålla sina befattningar till samma ålder, och då generalintendenten och militärbefälhafvaren på Gotland äro skyldiga att kvarstå i tjensten till 65 års ålder, hvarför kunna då dessa intendenturtjenstemän icke hänga med till 65 lefnadsår? Vilja de afgå ur tjensten tidigare, få de väl nöja sig med den pension, de vid sådant förhållande äro berättigade till, men vilja de hafva fyllnadspension, så vidhåller jag min åsigt, att man kan icke säga att deras tjenstgöring är mera ansträngande än dessa generalers. Det är dessa skäl, som visa mig, att man är på afvägar och att man icke bör gifva fyllnadspension, då giltiga skäl dertill icke kunna framvisas. Då vi inom denna kammare åtskilliga gånger sträfvat att få pensionsåldern höjd, tycker jag, att vi genom att bifalla Kongl. Maj:ts förslag stänga våra sträfvanden i detta hänseende. Då vi hafva exempel på att det finnes tjenstemän på det militära området, som äro skyldiga att bibehålla sina befattningar till

fylda 65 år, innan de kunna erhålla fylnadspension, så tycker jag, att detsamma borde vara förhållandet med ifrågavarande intendentur-tjenstemän.

Jag ber således att få yrka afslag å den kongl. framställningen i denna del, ty jag tycker, att det ingalunda är befogadt, att dessa tjänstemän sättas i en bättre ställning än de, som äro angifna i det kongl. cirkuläret och som hafva ännu högre befattningar än dessa. — Jag yrkar således afslag å utskottets betänkande.

*Angående
ordnande
af pensions-
förhållan-
dena vid
intendentur-
corpsen.
(Forts.)*

Herr Andersson i Högkil: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att den föreliggande frågan alldeles icke är någon ny pensionsfråga. De nuvarande intendenturtjenstemännen äro enligt gällande bestämmelser berättigade till pensioner, och då nu urtima Riksdagen beslutat, att en ny intendenturcorps skall upprättas, för hvilken nödiga medel hufvudsakligen skola beredas på det sätt att från åtskilliga anslag under fjerde hufvudtiteln för den nya corpsen få användas de belopp, som derifrån utgått till intendenturtjenstemäns aflöning, så är det väl alldeles obestriddigt, att intendenturtjenstemännen på den nya lönestaten skola vara berättigade till samma pensionsförmåner, som tjänstemännen på de äldre staterna. Här är icke fråga om att höja pensionsbeloppen, tvärt om komma dessa att i vissa fall blifva icke så obetydligt minskade; icke heller är det fråga om att minska vare sig tjänsteåldern eller lefnadsåren, utan det är endast fråga om att ordna dessa förhållanden så att de komma i öfverensstämmelse med urtima Riksdagens beslut. Visserligen kan Riksdagen vidtaga åtskilliga förändringar, men frågan är huruvida icke den af reservanterna ifrågasatta förändringen är af sådan beskaffenhet, att de praktiska olägenheterna öfverväga de ekonomiska fördelarne.

En talare berörde pensionskassornas ställning i allmänhet och jag vill med anledning deraf erinra att, hvad särskildt arméns pensionskassa beträffar, statsrevisorernas senaste berättelse visar en nettotillgång vid 1891 års början af 6,708,681 kr. 51 öre och vid samma års slut af 6,999,166 kr. 29 öre; således en ökning af omkring 290,000 kronor. — För min del skall jag taga mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Runtorp: Herr talman, mine herrar! Då jag reserverat mig mot utskottets förslag, var det på alldeles samma skäl, som herr vice talmannen nyss anført till stöd för sitt afslagsyrkande å utskottets betänkande, nemligen att jag anser olämpligt att intaga flera corps i pensionsstaten. Denna corps, som nu skulle insättas, är visserligen ny, men vi hafva dock nyligen haft frågorna om arméns pensionsförhållanden till behandling, och vi hafva då äfven sett hvilket elände det är med arméns pensionskassa och att det alltid göres anspråk på att staten skall höja sitt anslag till denna kassa. Jag tror därför, att det är olämpligt att intaga flera corps än som nu finnas förr än en utredning blifvit verkställd och man ser, huru

Angående
ordnande
af pensions-
förhållan-
dena vid
intendentur-
corpsen.
(Forts.)

det förhåller sig med pensionsåldern, afgifterna till kassan och mera dylikt.

Då denna corps så nyligen bildats, torde icke så många af dess tjänstemän på länge blifva pensionsmessiga, så att man nog kan dröja ett eller annat år, till dess man får reda ut saken. — Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka afslag å så val Kongl. Maj:ts proposition som utskottets förslag.

Herr Lasse Jönsson: Då det nu framstälts yrkanden å afslag, skall jag öfvergifva mitt förra yrkande och afven rösta för afslag. Jag tror icke, att det kan vara någon fara dermed, ty, oaktadt en talare på elfsborgsbanken påstod, att denna fråga icke vore ny utan rent af en följd af hvad som förut skett, vågar jag dock motsäga honom; det är en ny fråga och icke *blott* en följd af Riksdagens beslut, och det synes mig, att det beror på arméns fullmäktiges afgörande, huruvida denna corps skall vinna delaktighet i pensionskassan eller icke.

Det kan således icke bestridas, att det är en ny fråga, men jag tror, att det icke är någon skada skedd, om vi vänta ett eller annat år, ty de nya tjänstemännen kunna väl icke under denna tid blifva pensionsmessiga, och de, som förut äro intendentur och i tjänst, äro redan pensionsberättigade, så att om dem är här icke fråga. Det kan således icke vara farligt att dröja ett år för att möjligen under denna tid få se, i hvilken ställning arméns pensionskassa befinner sig, ty detta har ännu icke blifvit utredt. Innan man gör en ny corps delaktig i denna kassa bör man väl undersöka, att man icke går tillväga på samma sätt som vid civilstatens pensionskassa. Talaren på elfsborgsbanken nämnde nyss, huru många millioner arméns pensionskassa har i behållning. Men hur är det med civilstatens pensionskassa? Jo, der laborerar man med en brist på 6 å 7 millioner. Man bör således allt gå försiktigt till väga, innan man inlåter sig på nya pensionsförhållanden. Om Kongl. Maj:t här hade tagit den ringaste hänsyn till Riksdagens skrifvelse år 1877, så hade man kunnat hafva något hopp om framgång och således afven kunnat vara mera böjd för att låta denna fråga gå igenom. Men Kongl. Maj:t har på ett nästan hänfullt sätt afvisat nämnda skrifvelse och förklarat, att det icke ginge för sig att förhöja officerarnes afgifter till pensionskassan, emedan de med sina små inkomster icke skulle tåla vid en sådan förhöjning. Efter ett sådant svar får Riksdagen också vara beredd på att hålla på sina rättigheter; ty om man låter allt gå på sätt, som det nu går, så komma vi ingen vart. Man behöfver blott se litet närmare på dessa pensionsafgifter från arméns officerare för att finna, huru obetydliga de äro. Om jag till exempel antager, att en kapten af 1:a klassen vid landtförsvaret uppnått en tjänsteålder af 30 år, deraf 10 år såsom underlöjtnant, 10 år såsom löjtnant och 10 år såsom kapten, så är han berättigad till en årlig pension af 2,240 kronor för sig, och dessutom blir hans efterlemnade enka berättigad till årlig

pension af 500 kronor. För att komma i åtnjutande af denna förmån skall han hafva till arméns pensionskassa samt till enke- och pupillkassan betalat:

såsom underlöjtnant:

under tio år à 34,50 pr år kr. 345: —;

såsom förste löjtnant:

under tio år à 61 kr. » 610: —;

samt såsom kapten:

under lika lång tid à 138,60 » 1,386: —,

eller för hela tiden sammanlagdt kr. 2,341: —.

Om jag också förräntar dessa afgifter med 4 0/0, och denna ränta årligen lägges till kapitalet, så skulle dessa afgifter och räntor efter 50 lefnads- och 30 tjenstår för sistnämnda tjenstegrad uppgå till kr. 3,759,20. Detta belopp skulle således motsvara hans pension, 2,240 kronor, för ett och två tredjedels år och enkans pension för 7 1/2 år. Således är det endast för 1 2/3 år, som han sjelf fått betala pensionsavgifter för sig och enkan; resten skall staten betala. Männe det icke under sådana förhållanden kan vara skäl att gå försigtigt till väga? Jag skall därför taga mig friheten att, med återtagande af mitt förra yrkande, be att få yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan, under uttalande af den förhoppning, att Kongl. Maj:t ville taga saken i närmare öfvervägande samt för Riksdagen framlägga ett förslag, grundadt på beräkningar, på hvilka man kan lita, innan man inlåter sig på att öka de pensions-tagandes antal.

Herr R. Berg: Då en med denna likartad fråga förevar för några veckor sedan med anledning af en af den siste ärade talaren väckt motion rörande förändring af åldersgränsen för pensionering af arméns kompaniofficerare, så tog jag mig dervid friheten att bemöta hvad han då yttrade — hvilket nu dock blifvit såväl af honom förnyadt som jemväl upptaget af herr Nils Petersson i Runtorp — beträffande dels önskvärdheten af en utredning angående beskaffenheten af arméns pensionskassas ställning, dels de ständigt återkommande klagomålen öfver att från regeringens sida årligen framställas nya och förökade anspråk på förstärkning till denna kassa. Men de af herrarne, som voro med på den tiden, då denna pensionsfråga reglerades och dessa pensionsavgifter bestämdes, de känna allt för väl, att Kongl. Maj:t då hade framlagt ett fullständigt förslag, hvarur tydligt framgick, att förslagets antagande komme att medföra behofvet af ett årligen ökad anslag. Denna tillökning har på de senare åren varierat mellan 20 och 40 tusen kronor.

Jag tog mig friheten att vid senaste diskussionen här i kammaren rörande nyss nämnda pensionsålder nämna, att jag trodde mig veta, att å anslaget till arméns pensionskassa för 1892 skulle komma att åter-

*Angående
ordnande
af pensions-
förhållan-
dena vid
intendentur-
corpsen.
(Forts.)*

*Angående
ordnande
af pensions-
förhållan-
dena vid
intendentur-
corpsen.*
(Forts.)

bäras ett mindre belopp, som icke komme att för nämnda år erfordras, men att jag tillika ansåg, att man ännu under två eller tre år skulle komma att begära ökad anslag, dock till det jemförelsevis obetydliga beloppet af 15,000 à 20,000 kronor. Emellertid är jag fullt förvissad om, att detta anslag om två eller tre år nått sin kulminationspunkt, samt att den siffra, som vi då uppnått, icke skall öfverskrida den siffra, som Kongl. Maj:ts förslag vid 1877 års riksdag angaf.

Hvad beträffar officerarnes och de civile tjänstemännens inom armén afgifter, så är det visserligen sant, att dessa utgöra en ringa del af det jemförelsevis stora anslag, som staten lemnar; men dervid ber jag få nämna, dels att armén till pensionskassan öfverlemnat den icke obetydliga kassa, som den hade förut, dels att, såsom jag äfven sade härom dagen, dessa pensioner icke blott äro afsedda att utgöra understöd för ålderdomen, utan äfven en ersättning derför, att de till en viss ålder — för flertalet till 65 år — skola vara disponibla i händelse af mobilisering.

Hvad särskildt angår nu ifrågavarande tjänstemän, så vore det väl bra hårdt, om dessa personer, hvilka för närvarande äro berättigade till pension vid en viss ålder, skulle endast på den grund, att de öfverflyttas på en fast corps — intendenturcorpsen — komma i en sämre ställning.

Jag ber derför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i utlåtandet n:o 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Omröstningen visade 68 ja, men 75 nej; hvadan utskottets hemställan af kammaren afslagits.

§ 13.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter enkan Maria Kristina Olsson från Raseberg i Skaraborgs län.

§ 14.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 45, i anledning af väckt motion om godtgörelse till åboen Carl Nilsson i Berg för utgift, som han i egenskap af förmyndare för afidne arrendatorns af militiebostället Berg i Qville socken omyndiga barn fått vidkännas såsom arrendeskilnad för nämnda boställe.

I fråga om ersättning åt åboen Carl Nilsson i Berg för utgifvet skilnadsarrende.

Under uttalande af den åsigt, att, ehuru väl skäl syntes förefinnas för beredande af godtgörelse åt Carl Nilsson för hvad han i förevarande hänseende utbetalt, den derom nu gjorda framställningen icke borde föranleda någon särskild åtgärd från Riksdagens sida, och att Kongl. Maj:t, derest Nilsson till Kongl. Maj:t i vederbörlig ordning ingåfve ansökan i ämnet, icke torde underlåta att vidtaga den åtgärd i fråga om beredande af godtgörelse åt Nilsson, hvartill Kongl. Maj:t efter ärendets utredning kunde finna förhållandena föranleda, hemstälde utskottet, att ifrågavarande inom Andra Kamraren af herr *C. T. Lind* väckta motion, n:o 183, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af

Herr Hedin, som yttrade: Jag har, herr talman, slitits fram och till baka mellan tvenne intryck. Mitt första intryck var att rent af anhålla om bifall till den väckta motionen; men vid närmare besinning har jag trott mig finna, att utskottet må hända näppeligen har kunnat göra annat än hvad utskottet gjort, nemligen att hemställa om afslag å motionen.

Det är emellertid en så sorgfull historia, som berättas i utskottets utlåtande och i den motion, som dertill gifvit anledning, att det synes mig, som om man icke skulle kunna läsa densamma annat än med blödande hjerta. Staten ålägger en person vid ansvar att åtaga sig ett förmynderskap. Han kan icke utom under vissa i lagen angifna fall undandraga sig detsamma. Han må sakna tid, han må sakna förmåga att sköta detsamma, han må derigenom utsätta sig för huru stor risk som helst, men han är tvungen att åtaga sig uppdraget — och så blir följden den att, för att begagna ordalagen i utskottets utlåtande å sid. 6, »genom försummelse» — en i sanning undar sådana omständigheter ursäktlig försummelse — »eller brist af kännedom om lagens föreskrift» — hvilken brist också kan vara lika ursäktlig — »hade sålunda mannen i fråga hårdt straffats, ty ofvan nämnda utbetalning af 1,796 kronor 53 öre hade medtagit nästan hela hans egendom, som bestått af en mindre hemmansdel med lösörebo.»

Om det är *lag* att staten på detta sätt, för att komma i besittning af den ifrågavarande summan, skall sköfla en enskild mans timliga lycka, så är det sannerligen deremot icke *rätt*. Han har fått

*I fråga om
ersättning
åt äboen
Carl Nilsson
i Berg för
utgifvet
skilnads-
arrende.
(Forts.)*

betala detta för skilnadsarrenden till staten, därför att i myndlingarnes bo icke fans någonting att taga. Han har fått betala det, därför att han försummat att göra ansökan om urarfvagörelse för ifrågavarande medel.

Men jag ser, att den slutliga domen, Kongl. Maj:ts dom i ärendet, är af den 21 september 1892. Deremot har på grund af en Riksdagens framställning och en kongl. proposition, hvarpå följde ett riksdagsbeslut, utfärdats ett kongl. cirkulär den 16 maj 1890, af hvilket, så vidt jag är i stånd att läsa innehållet, skulle framgå, att de skilnadsarrenden, under hvilka det skilnadsarrende faller, för hvilket denne man fått gå ifrån sin egendom, skola eftergifvas och ur kronans räkenskaper afskrifvas. Huru skall det kunna förklaras, då ett sådant beslut fattats, att icke i den dom, som faldes föga mer än två år efteråt, någon hänsyn till detta beslut tagits? Har icke möjligen något misstag här blifvit begånget, eller skall den dömande myndigheten icke vara skyldig att vid pröfningen af en sådan fråga taga hänsyn till den bestämmelse, som blifvit meddelad genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens samfälda beslut och som publicerats i kongl. cirkuläret af den 16 maj 1890. Är det beslutadt, att alla de arrenden, som äro af samma kategori som det här ifrågavarande, skola eftergifvas och ur kronans räkenskaper afskrifvas, huru är det då rimligt, att denne man kan på grund af en annan omständighet, som härigenom upphäfves, blifva dömd att utbetala denna summa?

Jag ser väl, att utskottet icke har saknat deltagande för den så illa behandlade eller, som utskottet rätteligen säger, så hårdt straffade mannen, men jag kan också förklara för mig, att utskottet icke ansett sig kunna bifalla motionen.

När någonting sådant kunnat ske som det ifrågavarande, då domen af den 21 september 1892, trots cirkuläret af den 16 maj 1890, kunnat fällas, så hyser jag dock stor tvekan om, huru vida det må finnas någon utsigt för den ifrågavarande mannen att genom framställning till Kongl. Maj:t få rättelse i saken, och därför skulle jag, om jag vågade, vara frestad att göra framställning om en skrivelse från Riksdagen till Kongl. Maj:t, men må hända får man vänta med det till ett följande år.

Det torde äfven hända, att någon af statsutskottets ledamöter kan hafva några upplysningar af vigt att i denna fråga meddela.

Jag vågar icke för närvarande göra något yrkande, så frestande det än kunde vara.

Herr Persson i Stallerhult anförde: Jag tror mig icke säga för mycket, om jag påstår, att inom statsutskottet ingen meningskiljaktighet rådde beträffande det berättigade i, att den ifrågavarande personen erhöle ersättning för sina förluster. Frågan gälde endast, under hvilken form statskassan rätteligen borde till honom återställa de penningar, som han dömts att utbetala, och i det afseendet kom man till den uppfattningen, att det vore riktigast, att

ersättningen lemnades genom restitution. Då utskottet sålunda nödgades afstyrka motionen, intog därför, som herrarne torde finna, utskottet i sin motivering en antydning om, att han — såsom man väl kan hoppas — skall kunna utfå summan restitutionsvis, om han gör vederbörlig framställning derom.

Beträffande den dom, på grund hvaraf han fått betala ifrågasvarande summa, vill jag nämna, att rättegångsförhandlingarna förvisades på afdelningen. Af dem inhemtas, att vederbörande uppbördsmän lagsökte honom i hans egenskap af förmyndare för den aflidne arrendatorns efterlemnade omyndiga barn. Konungens befallningshafvande dömde då, att Nilsson skulle i egenskap af förmyndare betala af de medel, som förvaltades för barnens räknung. När sedan exekutorn kom, så visade Nilsson, att det ej fans några tillgångar; och då var det ju naturligt, att på den domen inga penningar kunde erhållas. Emellertid företog sig, med anledning häraf, kronoombudsmannen att instämma honom för häradsrätten för att utfå dessa arrendemedel af Nilssons egna tillgångar, och grundade detta yrkande derpå, att han försummat att göra sig urarfva. Alldenstund nu Nilsson verkligen uraktlåtit att göra sig urarfva, är det tydligt, att häradsrätten icke kunde döma på annat sätt än den gjorde, utan måste ålägga honom att utbetala summan. Nilsson öfverklagade detta utslag i hofrätten, men anförde icke annat skäl för ändring i häradsrättens dom, än att Konungens befallningshafvande sagt, att summan borde betalas af myndlingarnes medel. Hofrätten kunde då efter gällande lag intet annat göra än fastställa häradsrättens utslag. Därefter gick Nilsson till högsta domstolen; men då han äfven der som skäl endast anförde, att han, enligt Konungens befallningshafvandes utslag, skulle betala summan af sina pupillers medel, så faststälde högsta domstolen naturligtvis underrätternas dom och förklarade Nilsson skyldig att erlægga beloppet af egna medel. Och då nu Nilsson hotades med utmätning, derest han icke betalade, så betalade han beloppet. Ty Nilsson viste icke det ringaste om den afskrifning, som redan då egt rum af skilnadsarrendena — om än man hade kunnat vänta, att kronans uppbördsmän icke bort sakna kännedom derom.

Såsom synes af de data, som äro angifna i utskottets betänkande, föll den anförda Kongl. Maj:ts dom först så sent som den 21 september 1892. Deremot hade den afskrifning af skilnadsarrendena, som Riksdagen på framställning af Kongl. Maj:t beslutat, blifvit meddelad redan genom kongl. cirkuläret af den 16 maj 1890. Detta cirkulär utfärdades sålunda nära 2½ år innan han betalade; och då häradsrättens utslag är dateradt den 28 april 1890, utfärdades följaktligen cirkuläret endast 18 dagar efter häradsrättens dom.

Vidare är det att märka, att i Kongl. Maj:ts proposition om afskrifning af skilnadsarrendena är den ifrågasvarande summan särskildt angifven. Det var 621,000 kronor, som Riksdagen godkände till afskrifning, och bland de 66,000 kronor, som kommo på Göte-

I fråga om ersättning åt äboen Carl Nilsson i Berg för utgifvet skilnadsarrende.
(Forts.)

*I fråga om
ersättning
åt åboen
Carl Nilsson
i Berg för
utgifvet
skilnads-
arrende.
(Forts.)*

borgs och Bohus län, finnes äfven det här omförmälda beloppet upptaget. Det upptogs såsom möjligt att återfå, åtminstone delvis, genom process, men det oaktadt yttrade finansministern, då frågan förekom i kammaren, att man icke finge fästa sig vid, att man i en framtid möjligen kunde få igen det ena eller andra beloppet, och på den grund godkände Riksdagen den föreslagna afskrifningen i sin helhet, och då är det ju gifvet, att äfven denna summa blef af Riksdagen afskrifven.

Nu kan det icke vara tu tal om, att icke vederbörande uppbördsman gått öfver sin befogenhet, då han indrifvit en summa, som redan blifvit afskrifven; och då frågan dessutom är så klart utredd genom Riksdagens skrivelse år 1890 till Kongl. Maj:t beträffande afskrifning af skilnadsarrendena, Kongl. Maj:ts cirkulär af samma år och statsutskottets föreliggande utlåtande, så är det ju allt skäl att förmoda, att, om Nilsson ingår till Kongl. Maj:t med framställning derom, han skall återfå dessa medel, och det icke på billighetsskäl, utan på, efter min tanke, fullgiltiga rättsskäl.

Då jag därför nu yrkar bifall till utskottets förslag, gör jag det i den fullkomliga öfvertygelsen, att ändamålet med motionen skall på det antydda sättet kunna vinnas.

Häruti instämde herr *Gunnar Eriksson*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 15.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af väckt motion om restitution åt Göteborgs museum af 1,034 kronor 90 öre, utgörande erlagd tull för vissa af nämnda museum från utlandet införskrifna konstverk.

§ 16.

*I fråga om
inköpen af
mark för
bildande af
kronoparker.*

Föredrogs vidare statsutskottets memorial n:o 47, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1892 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

Jemte framläggande af två särskilda förteckningar dels å hemman och lägenheter, hvilka jemlikt kongl. brefven den 29 maj 1874, den 6 juni 1779, den 27 juni 1887, den 18 maj 1888 och den 29 maj 1891 blifvit under år 1892 af domänstyrelsen försålda, dels ock å de under sistnämnda år i och för bildande af kronoparker afslutade

inköp af mark för kronans räkning, lemnade utskottet i detta memorial ett meddelande angående förändringar år 1892 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade egendomar.

I fråga om inköpen af mark för bildande af kronoparker.
(Forts.)

Herr von Friesen begärde ordet och yttrade: Herr talman! Då jag ser herr statsrådet och chefen för finansdepartementet här närvarande, kan jag icke underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på en omständighet, som jag redan i statsutskottet, då denna fråga der behandlades, berörde, nemligen att det kunde ifrågasättas, huruvida icke inköpen af mark för bildande af kronoparker kunde något mer, än som hittills skett, likformigt fördelas öfver hela riket. Om man ser på dessa inköp under föregående år, så finner man förhållanden, som angifva en viss ojämnhet och olikformighet. Jag skall dervid hufvudsakligen uppehålla mig vid de tre sista åren, emedan dylika inköp då skett i långt större omfattning än under de föregående. Under åren 1875—1889, d. v. s. under femton år, inköptes mark till bildande af kronoparker för ett belopp af 1,846,931 kronor 52 öre eller för i medeltal omkring 123,000 kronor om året. Under de tre sistförflutna åren har sammanlagda inköpspriset stigit till nästan samma belopp som under de föregående femton, nemligen till 1,775,093 kronor 6 öre, hvilket gifver ett årligt medeltal af nära 600,000 kronor emot de förra 123,000. Ser man då på inköpen under de tre sista åren, finner man, att på ett enda län kommer ett belopp af 708,000 kronor, således icke långt från hälften af hela inköpssumman för de ifrågavarande 3 åren. Det län jag åsyftar är Skaraborgs län. Det kan utan tvifvel icke undgå att väcka uppmärksamhet, när man genomläser dessa uppgifter, att inköpssumman är så ojemnt fördelad på de olika delarna af riket. Herr talman! Det är endast denna erinran jag velat göra.

Vidare anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Anmärkningen kan omöjligens anses vara annat än fullt riktig, då man ser på de siffror, som här föreligga, men jag ber att få upplysa kammaren, att det icke alltid är tillfälle för staten att för billigt pris få köpa sådan mark, som här är i fråga, öfver allt hvar man behagar. Det har icke varit någon särskild nödvändighet att öka den skogbärande marken just i Skaraborgs län, som förorsakat de stora inköpen der, utan orsaken har varit, att de två egendomar, som der inköpts, nemligen en del af Skagersholm och Granviken, visserligen äro belägna i närheten af Tivedens stora skogsområde. Men då de hafva erhållits för ett synnerligen billigt pris — äro välbelägna för afsättning — och till största delen äro beväxta med lofvande ungskog, torde köpet af dessa egendomar kunna med fullt skäl anses såsom fördelaktigt för staten. Kunde man få inköpa sådan mark, som ligger alldeles kal, och bereda den för återväxt, såsom t. ex. vid Ljungby

*I fråga om
inköpen af
mark för
bildande af
kronoparker.
(Forts.)*

i Kronobergs län, samt vissa delar af Halland och Skåne, så vore detta naturligtvis särdeles lämpligt. Bemödanden att få sådana köp till stånd hafva icke saknats, och man har också till viss grad lyckats, hvarom t. ex. det stora köpet af hemman under Stjernarp bär vittne, ett köp, som enligt min tanke var mycket fördelaktigt. Det omfattade en areal af, såsom jag vill påminna mig, öfver 5,000 tunland, och man har der utsigt att, liksom på flera andra ställen egt rum, kunna förstora den inköpta arealen genom inköp af andra närbelägna hemman, som man antager att egarne äro villiga att afyttra, så att man har förhoppning att der kunna bilda en kronopark på 10,000 à 11,000 tunnland. På samma sätt förhåller det sig i södra delen af Kronobergs län mot Blekingegränsen, som också är särdeles lämplig för fortsatta inköp af sådan mark. Och man söker i allmänhet att köpa mark på sådana ställen, der man kan få göra ytterligare inköp i närheten.

Den rättighet, som Riksdagen undan för undan meddelat Konungen att sälja mindre kronoegendomar och att, allt efter som medlen för dessa försäljningar inflyta — hvilka inbetalas under loppet af 6 år — disponera desamma till inköp af mark för kronopark — dessa medel uppgå till icke långt från två millioner — har föranledt, att det finnes godt tillfälle att göra hvad den värde talaren önskade i sitt anförande — då det nemligen med fördel låter sig göra — hvori jag med största nöje instämmer.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, mine herrar! Jag vet icke hvad talaren på stockholmsbänken åsyftade, när han anmärkte, att i Skaraborgs län inköpts så ofantliga egendomar för bildande af kronoparker. Men för den händelse han dermed ville antyda, att man härigenom skulle hafva beredt Skaraborgs län en särskild *fördel*, vill jag framhålla, att jag beträffande den uppfattningen är af en afvikande mening. Som bekant, är det efter bevillningen, som man betalar landstingsskatt; men för dessa inköpta egendomar erläggas, enligt gällande bevillningsförordning, icke någon bevillning och utgöres följaktligen icke heller någon landstingsskatt. Då vi nu förut inom Skaraborgs län hafva kronoegendomar till ett värde af öfver 12,000,000 kronor, hvarför icke utgöres någon bevillning, så är det klart, att de enskilde jordegarna skola få sina skatter betydligt höjda, när under sådana förhållanden statens egendomar ökas. De ifrågavarande inköpen äro sålunda ganska dyrbara för de enskilde och icke till någon fördel för länet — åtminstone icke om man ser saken från den ekonomiska sidan.

Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på en annan sak. Det memorial, som rörande de nu ifrågavarande förhållandena årligen inkommer till statsutskottet, är åtföljdt af en förteckning såväl öfver statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar som öfver de inköp som skett, och i denna förteckning behagar domänstyrelsen, oakadt det nya systemet för mått, mål och vikt är infördt till ovilkorlig efterrättelse sedan år 1889, ännu använda

benämningarna kubikfot, kannor, centner och skålpund. Den afdelning af statsutskottet, som behandlat denna fråga, har försökt att på enskild väg få detta rättadt; men då detta varit utan resultat, har jag här velat göra denna anmärkning. — Jag har icke något yrkande att framställa.

I fråga om inköpen af mark för bildande af kronoparker.
(Forts.)

Herr von Friesen: Då jag hör, att de ifrågavarande inköpen icke varit till någon fördel för Skaraborgs län, så styrkes jag ytterligare i min uppfattning, att det vore stort skäl att likformigare fördela inköpen för bildande af kronoparker öfver hela riket; ty det finnes väl ingen anledning att vara särskildt ovänligt stämd mot Skaraborgs län.

Jag instämmer för öfrigt i den förre talarens åsigt, att formen för dessa uppgifter från domänstyrelsen är något antiqverad; men jag har vid genomläsandet af det föreliggande betänkandet funnit, att statsutskottet just icke föregått med godt exempel, ty någon sämre typografisk anordning än af de uppgifter, som lemnats i statsutskottets betänkande, kan man icke gerna finna. Jag skulle därför, herr talman, vilja uttrycka den önskan, att detta betänkande hädanefter måtte komma från statsutskottet med en bättre typografisk uppställning.

Herr Bergendahl: Herr talman, mine herrar! Jag vill endast uttrycka min förvåning öfver, att den ärade talaren på stockholmsbänken kan sätta i fråga en likformighet i afseende å inköpen af mark för bildande af kronoparker. Det är ju alldeles klart, såsom också herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade, att det beror på förhållandena, nemligen om det finnes egare, som vilja sälja, om den ifrågavarande marken är fördelaktig för staten, o. s. v. Hvad särskildt dessa omtalade egendomar i Skaraborgs län beträffar, så har jag kännedom om dessa, och jag tror, att inköpet af dem varit mycket fördelaktigt, särskildt Granviken, som särdeles har ett gynnsamt läge för afsättning af skogsprodukterna. Jag kan således icke finna annat, än att domänstyrelsen handlat mycket riktigt, såsom den hittills förfarit vid dessa inköp.

Jag har endast velat inlägga denna gensaga emot talaren på stockholmsbänken.

Herr Johansson i Noraskog: Jag skall för min del icke inblanda mig i denna tvist om lämpligheten af de gjorda inköpen, men jag skall i stället tillåta mig att beröra ett annat förhållande i samband härmed. Det har ju varit ett önskningsmål, att dessa inköp icke forcerades hastigare, än medlen för försålda, mindre kronoegendomar inflyta. Såsom herrarne hafva sig bekant, skola de för nämnda egendomar inflytande köpeskillingar inlevereras till riksgäldskontoret för att sedermera hållas Kongl. Maj:t till handa för inköp af mark i och för bildande af kronoparker. Men i riksgäldskontoret har redan för länge sedan varit slut på sådana köpeskillingar. Det kan då icke gå på

*I fråga om
inköpen af
mark för
bildande af
kronoparker.
(Forts.)*

annat sätt att liqvidera nyinköpta egendomar, än genom förskott från statskontoret. Statskontoret åter måste för ändamålet använda andra för handen varande medel, och på sådant sätt komma dessa inköp att tynga på andra statsinkomster, hvilket icke kan vara lämpligt, så att, om något vore önskligt med afseende på dessa nu antydda förhållanden, så vore det, att man i fråga om dylika egendomsinköp rättade sig något mer efter tillgångarne än nu är fallet, eller, om jag så får uttrycka mig, »rättade munnen efter matsäcken».

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Det är fullkomligt riktigt som den ärade talaren säger, men jag vill upplysa, att de förskott, som riksgäldskontoret lemnar, icke kunna vara så synnerligen stora, och i alla händelser icke mycket utöfver hvad som i allmänhet inflyter påföljande 14 mars — som bekant inflyta köpeskillingarna för de försålda kronoegendomarne den 14 mars. Det är ju alldeles klart att, om, sedan dessa köpeskillingar användts, några större köp inträffa på hösten, de förskott, som användas till gäldande af dessa köp, icke kunna ersättas förr än den 14 mars följande år, då nya köpeskillingar inflyta. Jag kan icke uppgifva beloppen på dessa förskott, men jag föreställer mig, att de i alla händelser icke kunna vara så synnerligen mycket öfver 150,000 kronor, kanske 200,000 kronor; jag kan dock icke nämna siffran fullt exakt.

Herr Johansson i Noraskog: Jag skall endast, med anledning af herr finansministerns yttrande angående dessa förskottsmedel till inköp af mark för kronans räkning, be att få upplysa, att riksgäldskontoret icke har någon rättighet att utbetala förskott på sådana köpeskillingar, hvarom här är fråga, utan det är statskontoret, som har att utbetala dem, sedan statskontoret härtill bemyndigats af herr finansministern. I riksgäldskontoret finnes för närvarande icke ett enda öre i behåll på köpeskillingar för försålda hemman, och der har icke heller funnits några sådana medel på ganska länge. De köpeskillingar, som af statsverket på sista tiden utbetalats till inköp af mark för kronans räkning, hafva af statskontoret förskotterats, och detta i sin ordning har gjort, att statskontorets behof af s. k. kassaförstärkning har ökats.

Det är endast denna gensaga, som jag velat inlägga mot herr finansministerns senast yttrande.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Memorialet lades till handlingarna.

§ 17.

Föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 48, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

§ 18.

Efter föredragning vidare af statsutskottets utlåtande n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse, för bildande af Kungsörs köping, af mark från Kungsörs kungsladugård, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 19.

Förekom till behandling statsutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsen.

*Angående
beredande af
lånemedel till
utveckling
af statens
telefonväsen.*

I proposition af den 22 december sistlidna år hade Kongl. Maj:t, under åberopande af ett propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen »att bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsen ett lånebelopp af en million kronor, att, i mån af behof och sedan detta för hvarje gång blifvit af Kongl. Maj:t pröfvadt, af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jemte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom berörda belopps öfverlemnande till telegrafstyrelsen riksgäldskontoret förorsakas, inom tolf år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel dertill lemna tillgång, dock så, att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.»

Utskottet hemställde, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Wijkander: När vid behandlingen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel frågan om anslaget till statens telefonväsen var före, då vidtog kammaren en ganska betydlig reduktion i det af Kongl. Maj:t begärda anslaget. Vi hörde, hurusom här i kammaren vid samma tillfälle framställes yrkande på en ännu be-

*Angående
beredande af
lånemedel till
utveckling af
statens tele-
fonväsen.*

(Forts.)

tydligare reduktion, och det visade sig vid voteringen, att detta yrkande vann ganska stor anklang inom kammaren. Nu har statsutskottet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag om beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsen, utan att på något sätt beröra det, som var anledningen till den ofvan nämnda reduktionen, eller att man ansåg, att en del af de interurbana ledningarne äfven skulle anläggas för lånemedel. Frågan synes mig vara af den betydelse, att jag begärt ordet för att rigta uppmärksamheten härpå.

De betydliga lånemedel, som Riksdagen ställt till vederbörandes förfogande, ha gjort, att statens telefonväsen kunnat under de sista fem åren utvidgas till den ganska stora omfattning, det nu har. Man måste erkänna, att det varit med stor skicklighet och energi, som detta utvidgningsarbete utförts, och att framgången varit så stor, som man kunnat önska. Men på samma gång jag med nöje medgifver detta, anser jag, att det ligger en stor risk uti, om det system i afseende på utvecklingen af statens telefonväsen, som hittills följts, fortfarande skall komma att i oförändrad form fortsättas. Det har nu lyckats statens telefonväsen att blifva herre öfver de flesta enskilda lokalnäten. Det är således icke endast de interurbana ledningarne, utan äfven de lokala näten, som ligga i statens hand. Naturligtvis komma härigenom att inom kort uppstå mycket stora utgifter, på grund af att de befintliga ledningarne mycket hastigt förstöras, och att de apparater, som användas, möjligen inom kort komma att blifva antiqverade. Under sådana förhållanden kan statskassan snart få vidkännas stora utgifter för att hålla i stånd den telefonmateriel, som blifvit af staten förvärfvad. Vi hafva hört, att man motiverat de höga prisen inom statens lokala telefontät dermed, att de äro nödvändiga för att få medel till att underhålla de inturbana ledningarne. Till en viss grad är detta berättigadt, men jag tror, att det är påtagligt, att, om detta drifves till sin spets, derigenom kunna uppstå ganska ledsamma följder.

Inom kort ha vi från regeringen att förvänta förslag om sammanslagning af post- och telegrafverken, hvilken jag för min del anser vara högst önskelig. Då en sådan sammanslagning egt rum, kunna vi hoppas, att hvarje liten poststation på landet skall blifva en centralstation för telefonverksamheten på orten. Vi kunna då vänta att få telefonväsendet genomfördt i de minsta detaljer. Men skall detta ske med statsmedel, är det gifvet, att här komma att begäras så stora summor, att jag icke tror, att jag misstager mig, om jag säger, att Riksdagen icke kommer att bevilja dessa medel. På samma gång kommer man att så förqväfva de enskilda intressenas initiativ, att man kan befara, att missnöjet och klagomålen blifva stora. Enligt mitt förmenande vore det riktigare, att staten nu, sedan den fått ett så stort telefontät, som den har — och hvilket varit nödvändigt för att den med framgång skall kunna sköta de interurbana ledningarne — i stället för att undertrycka den enskilda konkurrensen, icke uppmuntrade bildandet af enskilda telefontät och underlättade deras insättande

i samtrafik med statens interurbana ledningar. Om det kommer att fortgå på samma sätt som hittills, kommer snart, på grund af de höga prisen för samtrafik med statens nät, bildandet af enskilda lokalnät att afstanna. Följaktligen kunna vi icke få en sådan utveckling i telefonväsendet, som jag nyss antydt. Det är äfven ur ekonomisk synpunkt för staten fördelaktigt att erhålla en massa lokalnät, som stå i samband med statens ledningar. Det är bättre att ha en mängd lokalnät, som betala någon afgift för samtrafik, än om inga sådana uppstå, på grund af att staten förhindrar detta genom höga afgifter för lokalnäten. Under sådana förhållanden synes det mig vara nödvändigt, att staten nu ändrar sitt system och ställer sig välvillig och uppmuntrande mot de enskilda lokalnäten. Först då kan man vänta, att de få en sådan utveckling, som jag för min del anser önskvärd.

I sammanhang härmed vill jag påpeka, att den afgift, som erlägges för samtal på de interurbana ledningarne, är åtminstone delvis alldeles för låg. Då ett telegram kostar 50 öre, är det onaturligt, att man får ett samtal på tre minuter för 50 öre, då man vet hvilka vidlyftiga omständigheter, som äro förenade med att få ett sådant samtal till stånd. För min del anser jag, att man bör hålla någon högre afgift den tid på dagen, när de flesta telefonsamtalen ega rum, d. v. s. den tid, då de stora handelskontoren sköta sin korrespondens, och som bekant äro förhållandena också så i utlandet. Under öfriga delar af dygnet, då samtalskonkurrensen är mindre, kan man hålla en lägre afgift, hvaraf personer, som icke ha så brådtom med sina samtal, kunna begagna sig.

Under sådana förhållanden anser jag, herr talman, att det vore önskligt, att här från Riksdagens sida gjordes det uttalande, att man förväntade, att statstelefonstyrelsen hädanefter, sedan den fått ett så stort nät, som den nu har, måtte inse olämpligheten af att fortsätta på samma sätt, som den gjort, utan att ändring göres.

Jag har icke något yrkande att göra, men jag har velat uttala detta till protokollet.

Herrar *Lilienberg*, friherre *Nordenskiöld*, *Falk* och *Persson* i Tällberg instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr *Persson* i Mörarp: Då den del af telefonfrågan behandlades, som förekom på sjunde hufvudtiteln, nedprutades, såsom bekant, det af Kongl. Maj:t begärda anslaget till de längre eller de s. k. interurbana ledningarne.

Den föregående talaren framhöll, att man från statens sida med en energi och framgång, som han ansåg synnerligen beaktansvärd, kraftigt ingripit till telefonväsendets utveckling, och derom hade han ju egentligen ingen anmärkning att göra. Det var, att man icke nu på förhand kunde beräkna resultatet af statens ingripande i nämnda

Angående beredande af länsmedel till utveckling af statens telefonväsen.
(Forts.)

*Angående
beredande af
länemedel till
utveckling
af statens
telefonväsen.
(Forts.)*

hänseende, som enligt mitt förmenande föranledde till den inskränkning i anslagsbeloppet, som Riksdagen då beslöt.

Hvad beträffar samtrafiken med de enskilda telefonbolagen, så ber jag få fästa uppmärksamheten på, att derom har Riksdagen två särskilda gånger uttalat sig. Riksdagen har sagt, att det är Riksdagens uppfattning, att för den händelse de enskilda ledningarne äro af den beskaffenhet, att de icke försvåra samtrafiken, bör det icke möta några hinder från statens sida att bereda de enskilda telefonnäten tillfälle att komma in på de s. k. interurbana ledningarne. Chefen för telegrafverket var, för att lemna upplysning i detta hänseende, närvarande, då detta ärende behandlades på afdelningen i statsutskottet. Han lemnade der den upplysningen, att några enskilda telefonbolag icke hade fått afslag på begäran om sammanslutning till statstelefonnätet, under förutsättning nemligen, att ledningarne varit af den beskaffenhet, att de icke i nämnvärd mån kunnat försvåra trafiken. Men han förklarade derjemte, att staten icke kunde hafva något intresse af att hafva särskildt dyrbara och särskildt väl anlagda telefonledningar, utan den borde endast anordna så, att icke några särskilda olägenheter uppstå vid samtrafik med de enskilda bolagen.

Beträffande herr Wijkanders yttrande derom, att samtalsavgifterna vore för låga på de interurbana ledningarne, så är jag deri med honom ense. Jag tror, att den tid icke är långt aflägsen, då dessa avgifter måste höjas, och jag tror också, att detta är telegrafverkets mening.

Emellertid tror jag icke, att det är att beklaga, att man vid denna riksdag varit något mera betänksam vid beviljandet af anslagsbelopp, än man förut varit i afseende på de belopp, som användts för de interurbana ledningarne. Jag tror, att det blir nödvändigt, att man först afvaktar resultaten af de steg, man redan tagit, innan man visar sig alltför generös med anslag på den vägen. Då icke något särskildt yrkande är gjordt, skall jag anhålla om bifall till statsutskottets förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Herr talman, mine herrar! Jag har egentligen begärt ordet för att taga fasta på hvad som yttrades af den föregående talaren och som icke här af någon blifvit motsagdt, eller att det är önskvärdt och kanske nödvändigt att så småningom sätta i fråga en förhöjning af samtalsavgifterna på de långa, interurbana ledningarne. Jag tillät mig också, då denna fråga senast förevar till behandling under sjunde hufvudtiteln, uttala den åsigt, att detta torde blifva nödvändigt; men det anmärktes då från ett annat håll, att man borde taga sig till vara för att höja dessa afgifter, ty på detta sätt skulle man minska inkomsterna derigenom, att man från samtal afstängde många, som skulle önska samtala, men som för kostnadens skull droge sig undan. Således skulle man härigenom, i stället för att höja inkomsterna,

snarare minska desamma. Det är tydligt, att man måste taga hänsyn äfven till ett sådant förhållande; men att det är nödvändigt att så småningom införa en förhöjning i dessa afgifter, har af den senaste talaren ådagalagts, och jag kan icke annat än instämma med honom deruti.

För öfrigt ber jag få tillägga — hvad beträffar Riksdagens önskan, att statens telefonväsen måtte ställa sig, som den siste talaren uttryckte sig, vänligt och uppmuntrande gent emot de enskilda näten — att jag för min del skulle vilja, att denna önskan måtte uppfyllas; men — som också blifvit nämndt — det är af stor vikt, att man icke tillåter de enskilda nät, som icke hafva fullkomligt samma anläggningssystem som statens nät, att ingå uti samtalsförbindelse på de långa interurbana ledningarne. Detta är det ena villkoret, och det andra villkoret måste vara det, att de enskilda näten skola ersätta den kostnad, som kontrollen ådrager staten, då en sådan förbindelse sättes i gång. Det är detta senare kanske företrädesvis, som nätens innehafvare icke gerna vilja underkasta sig, ty de inse vanligen icke, att staten, för att kunna kontrollera denna samtrafik, måste bekosta ganska mycken betjening.

Kammaren torde hafva observerat, att för närvarande telegrafverket har — enligt hvad den kongl. propositionen rörande sjunde hufvudtiteln utvisar — i lån från staten erhållit 3 millioner och några hundra tusen kronor, hvaraf återstår obetald en summa af 3,016,000 kronor; d. v. s. omkring 400,000 kronor äro afbetalta på telegrafverkets skuld till statskontoret. Amorteringen till riksgäldskontoret har ännu icke börjat, och det kan ju vara en olägenhet. Också har jag hört medlemmar af statsutskottet enskildt anmärka, att man borde hafva fastställt en viss amortering redan från början. Emellertid har Riksdagen varit nog liberal att icke åläggja telegrafstyrelsen detta, derför att det är mycket svårt, när man får ut penningar för att verkställa en anläggning — så sker det t. ex. under detta år — att, redan innan anläggningen är fullbordad och börjat lemna någon inkomst, erlægga icke blott ränta, utan äfven amortering, och detta erfordras ju, för så vidt en jemn amortering under 12 år skulle fortgå. Detta är tydligen alldeles detsamma som att minska lånebeloppet, ty man måste ju vid sådant förhållande för att gälda ränta och amortering anlita det lånta kapitalet, innan någon inkomst för anläggningen i fråga ännu börjat inflyta. Detta är emellertid icke möjligt för telegrafstyrelsen utan att göra inskränkningar i afseende å de beräknade inköpen. På grund häraf har Riksdagen vid föregående tillfällen icke begärt något sådant, och denna gång har icke heller statsutskottet föreslagit det. Emellertid vill jag härmed icke hafva sagt, att jag icke anser det angeläget, att amorteringen å de från riksgäldskontoret erhållna medlen så snart som möjligt må kunna taga sin början.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Angående
beredande af
länemedel till
utveckling af
statens
telefonväsen.
(Forts.)*

§ 20.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för utrotande af ollonborrar.

§ 21.

Likaledes bifölls lagutskottets härefter, hvart för sig, föredragna utlåtanden:

n:o 23, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition, dels ock väckta motioner rörande ändrad lydelse af 4 och 11 §§ i förordningen angående patent den 16 maj 1884; och

n:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken.

§ 22.

*Angående
införande af
tyska språket
såsom obliga-
toriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.*

Företogs handläggning af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 14) i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om införande af tyska språket såsom obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr *Chr. Bülow* väckta motion, n:o 54, icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

I afgifven reservation hemställde deremot herrar *Hammarlund*, *Persson*, *Norman* och *Zotterman*:

att kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes på försök låta införa tyska språket såsom läroämne vid ett par af rikets folkskolelärareseminarier, dock utan att den nuvarande seminariekursen härigenom förlänges.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Fr. Berg: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den vid detta betänkande fogade reservationen. Detta på de skäl, som i reservationens motivering anföras, och som jag icke här vill upprepa, då ju hvar och en kan läsa dem i betänkandet. Jag skall blott tillåta mig att kursivera hufvudpunkterna deraf.

Reservanterna hafva i denna motivering ådagalagt, att den före-

slagna kursen i tyska språket vid seminarierna verkligen är för lärarnes yrkesbildning behöfvig, att den kan och bör begränsas till en grundläggande begynnelse, att en sådan mycket väl kan åstadkommas med två timmar i veckan under de tre senare seminariëåren, att dessa två timmar kunna fås, den ena från undervisningen i svensk grammatik, den andra från pedagogiken, detta till väsentlig vinst för båda dessa ämnen, vidare att lärare i ämnet finnes att tillgå utan några ökade kostnader, att ingen förlängning utaf seminariekursen är för ifrågavarande undervisning behöfvig, att lämpligaste anordningen af denna undervisning bör utrönas genom försök vid ett par af seminarierna till en början, samt att hela detta förslag öfverensstämmer med den åsigt, som Andra Kammarens första tillfälliga utskott enhälligt uttalade förlidet år och som då icke motsades af någon inom kammaren.

I år har utskottet visserligen kommit till ett motsatt resultat; men den motivering, som det härför anført, synes mig verkligen vara mindre utredande än inkrånglande. Jag skall be att här få göra några anmärkningar mot densamma.

Nederst på sid. 3 anför utskottet, »att, ehuru den förevarande frågan behandlats vid ett par folkskoleläraremöten och der omfattats med sympatier, den likväl icke synes hittills blifvit föremål för något lifligare intresse vare sig från folkskolelärarnes eller seminarielärarnes eller från den för folkskolefrågor intresserade allmänhetens sida». Om denna anmärkning skall innebära något, så skall det väl vara det, att före nämnda båda möten, d. v. s. före sommaren 1892, man icke skulle kunnat märka något sådant lifligare intresse. Vid föregående lagtima riksdag, alltså före dessa båda möten, visste likväl utskottet bättre, ty då yttrade det: »Yrkanden på införande af undervisning i tyska språket vid folkskolelärareseminarierna hafva ock gång efter annan framkommit inom lärarecorpsen i vårt land — detta redan för tiotal år tillbaka». Att detta påstående från i fjor innebär en sanning, skulle kunna styrkas genom en historik; men med en sådan vill jag icke upptaga kammarens tid vid denna timme, och den vore väl för öfrigt alldeles onödig.

Strax ofvanför på samma sida talar utskottsmajoriteten om »det helt och hållet outhärliga skicket, hvori denna fråga för närvarande befinner sig». Trots den bästa vilja kan jag verkligen icke rätt förstå, hvaruti det skulle bestå, detta outhärliga skicket. Man vet ju till fullo, hvad denna undervisning skulle hafva för mål, man vet, hvilken omfattning den skulle erhålla, man vet, huru många timmar som erfordras för densamma, man vet, hvarifrån man kan få lärare, man vet, att förevarande undervisning icke behöfver draga med sig några ökade kostnader o. s. v. Jag kan sannerligen icke finna någon enda punkt i hela denna fråga, som icke utskottet hade kunnat ända in i detalj fullt klart utreda.

Af utskottets ordasätt skulle en oinvidgad läsare lätt kunna få

*Angående
införande af
tyska språket
som obligatoriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.*
(Forts.)

Angående
införande af
tyska språket
såsom obliga-
toriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)

den föreställningen, att det vore någon mäta hög lärdom, som det här är fråga om. Utskottet talar nemligen om »den högre språkbildningen», om »ett så omfattande ämne», om att här skulle krävas »mycken tid och mycket arbete» o. s. v. Jag förstår icke, huru utskottet kunnat komma med sådana talesätt, då det ju är klart och tydligt framhållet af reservanterna, att syftet med ifrågavarande undervisning blott varit att låta seminarieeleverna »inhemta så mycket, att de vid seminarietidens slut kunde tillgodogöra sig innehållet af ett lättare pedagogiskt arbete och sedan vore i stånd att *på egen hand gå vidare framåt*». Det är således här icke fråga om »mycken tid och mycket arbete», några omfattande kurser, någon »högre» språkbildning eller dylikt. Och när man betänker, att denna undervisning skulle meddelas icke åt små pojkar, som fallet är i de lägre klasserna vid våra allmänna läroverk, utan åt unga män och qvinnor af inemot 20 års ålder, så borde det väl vara alldeles klart, att det här alldeles icke är fråga om något, som skulle kräfvä »mycken tid och mycket arbete». Erfarenheten från utlandets seminarier och från de frivilliga fortbildningskurser, som blifvit upprättade här i landet, visar också, att man kan nå det åsyftade målet på vida *kortare* tid än den, som här föreslagits.

Men, säger utskottet, införandet af detta ämne skulle leda antingen till ytterligare öfveranstängning för seminarieeleverna eller ock dertill, att undervisningen i andra ämnen måste inskränkas.

Rörande öfveranstängningen vid seminarierna tror jag, att härom gäller precis detsamma som om öfveranstängningen vid öfriga läroverk. Hvad ungdomen lider af är oftast ej, att den andliga näringen är för *mycken*, utan att den vanligtvis är allt för *osmältbar* och *onjuttbar*. Det gäller således icke att *minska* undervisningen, utan fast mer att *rensa* den från sådant dött minneskram, som blott nedtynger och belastar densamma. Och af sådant finnes det sannerligen mycket äfven vid seminarieundervisningen.

För att i denna punkt, som utskottsmajoriteten väl torde anse vara kärnpunkten i hela sin framställning, ej riskera att blifva beskyld för att fara med allmänna talesätt, skall jag taga ett påtagligt, konkret exempel. Jag håller här i min hand en lärobok i geografi för våra svenska seminarier. Enligt densamma skola de blifvande lärarne inplugga sådana saker som t. ex. namnen på Englands gamla konungariket, Hollands och Belgiens provinser, Frankrikes, Spaniens och Portugals gamla landskap o. s. v. De få vidare inhemta, att ett sådant land som Tripolis utgör jemnt upp 1,033,349 kvadratkilometer, Marocko 812,232 dito, Madagaskar 391,981 dito o. s. v. Vidare, att det märkliga samhället Vernamo år 1884 eller något år kort förut hade 619 invånare, Bergkvara 143, Pataholm 194, Påskallavik 162, Figeholm 420, Nybro 502, Gamleby 273, Mörbylänga 283, Kristianopol 152 o. s. v., o. s. v. På samma sätt, sida upp och sida ned hela vägen igenom. Jag tror icke, att någon, som behagar kasta en blick i denna bok, sedan skall hysa minsta tvifvel om, att icke åtminstone

90 procent af det arbete, som måste nedläggas på densammas inlärande, godt kunde sparas för bättre bruk. Och dylikt absolut onyttigt kram finnes det godt om äfven i andra ämnen.

Kronan på verket sätter emellertid utskottet, enligt mitt förmenande, genom sitt påstående, »att folkskolelärarnes utbildning redan nu måste anses motsvara de kraf, som folkskolans nuvarande lärokurser i de flesta fall ställa på deras pedagogiska insigter». Jag vet icke, hvar utskottsmajoriteten fått detta påstående ifrån; men jag är glad och stolt att kunna säga, att icke har den fått detsamma från *Sveriges folkskolelärarecorps*. Ty hvilka fel denna corps än må hafva, det felet har den dock numera icke, att den låter sig insöfvas af en sådan sjelfbelåtenhetens sirénsång, som här sjunges i dess öra. Vi folkskollärare veta tvärtom mycket väl med oss sjelfva, att vår bildning *icke* motsvarar de höga kraf, som med rätta ställas på oss, och att det kräfvades ett oafätligt fortbildningsarbete från vår sida för att vi icke skola stelna i slentrian och blifva efter vår tid. När jag uttalar detta, vet jag med mig, att jag uttalar den allmänna känslan inom Sveriges folkskolelärarecorps i våra dagar. Såsom uttryck häraf kan jag hänvisa till de frivilliga fortbildningskurser, som genom lärarecorpsens eget initiativ kommit till stånd på åtskilliga ställen, samt till de varma sympatier, hvarmed det föreliggande förslaget blifvit omfattadt af Sveriges folkskolelärare. I öfverensstämmelse härmed yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifali till reservationen.

Herr Östberg: Enligt den framställning, som af reservanterna och den förre talaren lemnats, skulle det synas, som om denna sak vore ofantligt enkel att anordna, och som om man icke gerna kunde göra någon invändning mot att upptaga tyska språket som läroämne vid seminarierna. Reservanterna säga, att seminariekursen icke behöfde förlängas. De säga, att det för eleverna icke kunde komma att blifva något slags öfveranstängning; elevernas arbete skulle icke blifva större, än hvad det för närvarande är, och likaledes skulle en sådan förändring icke komma att medföra ökade kostnader, alldenstund de nuvarande lärarne kunde sköta äfven denna undervisning. Ja, om jag vore säker på, att reservanterna i det fallet hade rätt, så anser jag, att man icke gerna kunde opponera sig mot deras önskan, att tyska språket komme att upptagas bland seminariernas läroämnen; ty ingen kan väl annat än önska, att kunskaper måtte spridas i vårt land så mycket som möjligt är. Men för min del tror jag icke, att det förhåller sig så. Studiet af ett främmande språk vid ett seminarium måste, enligt mitt förmenande, kräfvat rätt mycken tid. Reservanterna säga, att man endast behöfver använda två timmar i veckan, hvilka skulle tagas med en timme från hvardera af två andra läroämnen. Men det torde väl icke blott erfordras dessa två lektionstimmar, utan det skulle väl äfven krävas af seminaristerna ganska mycket hemarbete. Jag kan därför icke finna annat, än att införandet af tyska språket i semina-

Angående införande af tyska språket såsom obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier.
(Forts.)

Angående
införande af
tyska språket
såsom obliga-
toriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)

rierna skulle göra det nödvändigt att inskränka undervisningen i en del andra ämnen.

Det är påpekadt af den siste talaren, att en sådan inskränkning kan ske utan olägenhet. Men jag tror, att man väl ändå får erkänna, att det ännu icke finnes någon utredning för handen, huruvida sådant kan ske utan skada för andra ämnen. Skolans öfriga ämnen äro af stor vikt, och man kan väl erkänna, att det angelägnaste är att göra läraryrket fullt dugliga i afseende på dessa andra ämnen, som äro och som väl alltid komma att blifva hufvudsaken i folkskolan. Ehuru reservanterna för sin del äro fast öfvertygade om att en inskränkning i en del andra ämnen kan ske, har därför utskottet icke vågat att taga deras försäkran för fullgod, utan har kommit till den slutsatsen, att den saken ännu är outredd.

Reservanternas hufvudsyfte med upptagande af tyska språket i seminarierna är, enligt hvad de angifvit, att detta skulle sätta skol-läraryrket i stånd att följa med utlandets pedagogiska litteratur, hvilken förnämligast finnes att söka i tyska arbeten. Jag tror för min del att, äfven om skolläraryrket hade förvärfvat sig förmåga att läsa tyska — förra talaren ansåg att någon så särskildt grundlig insigt icke för dem skulle vara behöfelig — att, säger jag, äfven om de någorlunda lätt kunde läsa tyska författare, de ändå icke skulle så synnerligen begärligt förskaffa sig tyska arbeten för att deri studera pedagogik. Jag tycker för min del, att det ligger bra mycket närmare till hands att tänka sig saken så, att framstående arbeten i ett sådant ämne komme att öfversättas och så blifva för folkskolelärarecorpsen tillgängliga. Nu säga emellertid reservanterna, att detta icke går för sig, därför att det icke finnes en nog rik och köpstark läskrets. Tro herrarne, att det finnes flere folkskolelärare, som vore benägna att inköpa tyska arbeten för att följa med utvecklingen, än det skulle finnas sådana, som ville köpa arbeten öfversätta till svenska språket? Jag tror det för min del icke, och jag är fullt öfvertygad, att, om det finnes ett verkligt behof att förvärfva sig tillfälle att läsa dessa tyska arbeten, det allt kommer att löna sig att öfversätta desamma; och då lider det heller icke något tvifvel om, att också personer finnas, som blifva benägna att sysselsätta sig med att införlifva dessa arbeten med vår svenska litteratur.

Jag kan således för min del icke se annat, än att det å ena sidan icke är utredt, huruvida det är möjligt att införa tyska språket i seminarierna, och att det å andra sidan icke ur folkskoleläraryrket egen synpunkt är af någon trängande vikt att nu införa ifrågavarande språk i seminariekursen. Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Svensson* i Rydaholm.

Herr *Petersson* i Boestad: Herr talman, mine herrar! Jag tror, att läsning af tyska språket vid folkskolelärareseminarierna skulle

taga allt för mycken tid och menligt inverka på läsningen af svenska språket. Man får icke åsidosätta vårt modersmål för vare sig tyska eller engelska. I hvad mån våra folkskolelärare skulle kunna på så kort tid inhemta så mycket tyska, att de kunde med fördel läsa arbeten på tyska språket, är tvifvel underkastadt. Jag tror det icke. De tyska författarne äro nog för nybörjare så svårlästa, så att de skulle inhemta ofantligt litet lärdom på det studiet, och då skulle det vara mycket bättre, om de finge läsa goda svenska översättningar, som nog både finnas och komma att finnas fullt upp. — Att förkorta lärotimmarne för svenska språket kan jag icke vara med om. Ty hufvudsaken är väl ändå att lärarne, så väl som ungdomen i våra folkskolor, lära sig att skriva och tala svenska någorlunda korrekkt. Jag tror nog, att det skulle medföra nyhetens behag för våra seminarister att pladdra litet tyska, men de borde hellre arbeta med det så mycket angelägnare svenska språkets läsning, hvilket ju är långt viktigare. Jag tror icke, att de hafva någon öfverflödigg kändedom i det ämnet, när de gå ut från seminarierna.

Med anledning af hvad jag sagt anhåller jag om afslag så väl å motionen som å reservanternas hemställan.

Herr Bülow: Herr talman, mine herrar! Hvad den siste talarens anförande beträffar, så tror jag, att han genom sådana yttranden snarare förderfvar den mening han hyllar, än om han tege stilla. — Man har här antydt, att frågan icke skulle vara i rätt tid kommen, att den skulle kommit för fort. Jag tror deremot, att en motion sådan som denna, eller sådan, som den jag väckte i fjol om engelska språket, borde hafva framkommit i svenska Riksdagen, redan då Sverige fick jernvägar, stora kommunikationer och stora och starka förbindelser med främmande folk. Andra folk hafva med anledning af de nya kommunikationer, som inträdt i verlden, gjort sig kraftiga på bildningens område för att kunna sätta sig i samband med hvarandra och med hvar och en. Vi stå ännu i förväntan. Ännu låta vi de lefvande språken vara öfverklass-språk och icke språk för underklassen. Dessa språk äro dock icke uteslutande vetenskapliga ämnen, utan ämnen som böra ingå i den allmänna medborgerliga bildningen. Ty de äro ämnen, som icke allenast främja själens och människans andliga utveckling, utan de äro också nödvändiga och nyttiga för hennes ekonomiska utveckling.

Man har sagt här i detta utlåtande, att genom tyska språkets införande bland läroämnena vid rikets folkskolelärareseminarier det skulle blifva för mycket arbete vid dessa seminarier. Men en talare har redan visat, att det går alldeles förträffligt an att få plats för detta ämne, och jag tror, att också sjelfva utskottet säger detsamma. Om man inskränker lexläsningen vid seminarierna, en lexläsning som är alltför oerhördt tilltagen, och om man t. ex. vid läsningen af allmänna historien icke läste om österlandets folk mera än om andra folk, som hafva någon betydelse i verldens kultur och i verldshistorien, så tror

*Angående
införande af
tyska språket
såsom obligatoriskt läro-
ämne vid
rikets folkskolelärare-
seminarier.
(Forts.)*

Angående
införande af
tyska språket
såsom obliga-
toriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)

jag, att man mycket lätt skulle kunna göra plats för detta ämne. Jag är öfvertygad om, att man genom att bifalla det lilla jag fordrar skulle i väsentlig mån höja vår folkbildning; och jag förmodar, att man vill begagna sig af alla tillfällen att höja denna bildning. Om man tänker sig, att man i hvarje socken hade en folkskolelärare, som kunde tyska språket, så kunde han under sina lediga timmar säkerligen få mycken förtjenst och inkomst med att undervisa de barn i församlingen, hvilkas föräldrar ville betala för en sådan undervisning i ett lefvande språk.

Hvad lärarne sjelfva beträffar, så har det visat sig af flera allmänna och offentliga uttalanden, att lärarne vid våra folkskolor och folkskolelärareseminarier önskat denna höjning i folkskolans ställning. Det vore därför underligt, om, när tonen är sådan bland desse lärare, att de vilja åtaga sig det ökade arbetet, som skulle blifva en följd af min motion, allmogens representanter skulle vara emot detta ökade arbete och ej vilja höja folkskolans ställning. Det är dessutom underligt att tänka sig en hel lärarecorps i vårt land, hvilken icke kan ett enda lefvande språk. Det må nu vara ensamt för folkskolan en sådan lärarecorps står, men icke ens för *denna* läroanstalt bör finnas en lärarecorps, som icke är ålagd att kunna åtminstone *ett* lefvande språk.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr Liljeholm: Förslaget om tyska språkets införande såsom obligatoriskt ämne vid folkskolelärareseminarierna är enligt min tanke för tidigt framdraget för Riksdagen. Bland Sveriges folkskolelärarecorps råda ännu, såsom inom första tillfälliga utskottet var fallet, mycket skiljaktiga meningar i detta fall. Man har ännu icke kunnat enas om, huru vida ämnet borde vara obligatoriskt eller valfritt. Hvad åter seminarielärarne beträffar, så äro de i allmänhet emot tyska språkets införande såsom nytt ämne, ty såsom herrarne torde erinra sig, är det icke länge sedan slöjd upptogs på seminariernas schema. Man får icke förbise, att dessa seminarier äro sådana anstalter, som hafva till uppgift att utbilda folkskolelärare för svenska folkskolan, och i *denna* skolas lärokurs ingår icke tyska språket såsom läroämne. Derfor kan det heller icke vara af någon praktisk betydelse för folkskolan att låta dess lärare inhemta tyska, så länge förhållandena äro sådana, som de nu äro.

Med hvad jag nu sagt vill jag visst icke säga, att insigter i tyska språket icke kunna vara af nytta för lärarne, långt derifrån, de kunna hafva ganska stor nytta deraf. Jag kan försäkra herrarne derom, att många bland svenska folkskolelärarne verkligen på privat väg hafva förskaffat sig insigter i nämnda språk. Så t. ex. pågå i Göteborg kurser i detta ämne nästan hvarje termin, der lärarne på eget initiativ betala framstående lärare i detta ämne, för att de skola meddela undervisning deri. — Jag vill dock icke, att det nu ifrågasvarande ämnet skall blifva obligatoriskt vid seminarierna, så länge

man icke fått en öfverbyggnad på folkskolan, motsvarande just 5:te och 6:te klasserna, som motionären omnämner. När vi komma derhän, kan tiden vara inne att gripa in, men då bör saken äfven anordnas på annat sätt, än motionären föreslagit. Då först kunde det, tänker jag, vara lämpligt att Riksdagen toge i ompröfning, huru vida icke ett par af folkskolelärareseminarierna borde utvidgas så, att lärare och lärarinnor, som haft anställning t. ex. minst tre år i folkskolans tjänst, skulle kunna få genomgå en kurs i tyska språket äfvensom i åtskilliga andra ämnen, såsom modersmålet, matematik, historia och någon gren af naturkunnighet, dock borde en del af dessa ämnen vara valfria. Der skulle man kunna aflägga en högre folkskolelärarexamen, som berättigade till anställning vid högre folkskolor eller dermed likställda skolor. Under sådana omständigheter skulle jag vara med om förslaget. Men hvad jag nu nämnt är icke motionärens mening, utan hans hufvudsyfte är, att tyska språket skulle blifva icke blott obligatoriskt vid seminarierna, utan äfven vid rikets öfriga folkskolor. — Innan vi komma derhän, tror jag det dröjer ganska länge.

Möjligtvis kommer jag längre fram, då det blir fråga om högre folkskolan, att yttra mig i denna fråga, och skall därför nu inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Linder: Enligt min tanke är det ganska viktigt, att personer, som sysselsätta sig med undervisning, följaktligen med studier, hafva — i synnerhet om de till modersmål hafva ett språk, som icke talas af synnerligen många — möjlighet att studera äfven ett främmande språk. Jag anser, att motionärerna och reservanterna i det afseendet hafva fullkomligt rätt, att de vilja bereda eleverna vid våra folkskolelärareseminarier tillfälle att studera äfven ett främmande språk. Det är efter min bestämda öfvertygelse äfven ur parktisk synpunkt nyttigt, att ett sådant främmande språk inkommer i seminarieundervisningen, och detta alldeles oafsedt, huru vida ett främmande språk skall blifva ämne för folkskoleundervisningen eller icke.

Men sedan jag sålunda har uttalat mina sympatier för motionärens och reservanternas åsigter, måste jag uttala mina betänkligheter mot reservanternas förslag i den form det nu har. För att icke inkräkta på tiden skall jag emellertid yttra mig kort, och jag skall därför blott antyda, huru efter min mening denna väg för ett främmande språks studium vid våra folkskolelärareseminarier lättast och rättast skulle kunna banas.

Här har föreslagits, att tyska språket skulle införas på försök som tvångsämne i ett par seminarier. Men om det nu är en fördel att få läsa ett främmande språk vid seminarierna, hvarför skola då icke flera eller hvarför skola då icke alla seminarier hafva den fördelen? För resten, oaktadt en kamrat på stockholmsbanken har, som det synes, till en väsentlig del med framgång vederlagt utskottets yttrande om de stora svårigheterna och om att frågan skulle befinna

*Angående
införande af
tyska språket
såsom obliga-
toriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)*

*Angående
införande af
tyska språket
såsom obligat
oriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)*

sig i outredt skick, så är det likväl ett faktum, att en sådan förändring som den här i frågasatta icke sker på en gång. Men jag hemställer, om icke ett sätt att förbereda denna angelägenhet vore först och främst, att ämnet gjordes valfritt, fakultativt. Derigenom afvärjdes farorna för öfveransträngning. De, som icke ville läsa detta främmande språk, sluppe göra det. De åter, som redan vid inträdesexamen varit väl förberedda och som äro rikt utrustade, skulle ju kunna utan fara studera ett främmande språk och derigenom meddela sina erfarenheter om hvad nytta de kunnat hafva af detta studium.

För det andra har jag litet betänkligheter emot att göra det tyska språket till det enda, som eleverna skulle få läsa, och tillika till tvångsämnena. Hvad man än må säga, kan det väl icke bestridas, att tyska språket genom sjelfva sin natur och beskaffenhet är och har visat sig vara farligt för vårt eget modersmål. Så kan undervisningen i tyska språket bedrifvas och så har den bedrifvits, att den varit skadligare, än hvad flertalet af Sveriges inbyggare måhända kan föreställa sig. Det finnes ett eller två af de moderna språken, som icke medföra dessa faror, som hafva sådana literaturer, att de väl kunna täfva med den tyska. Jag ville sålunda gerna, att det skulle blifva valfrihet åtminstone mellan två af de moderna främmande språken, nemligen tyska och franska. Alldeles i förbigående skall jag meddela såsom min uppfattning af svenska språkets historia, att under de tider, då vårt modersmål varit utsatt för inflytande från det franska språket, det har artat sig väl och utvecklat sig i rigtning af klarhet och tydlighet och elegans, hvilket icke varit förhållandet, då tyska eller ens då latinska språket haft det största inflytandet. Hvad som sålunda skulle behöfvas, vore att Kongl. Maj:t ville bereda tillfälle för sådana elever vid folkskolelärareseminarierna, som dertill hade lust och tid — således fullkomligt valfritt — att få undervisning i ett af de moderna, främmande lefvande språken. De kostnader, som detta skulle medföra, borde icke blifva synnerligen stora. De blefve i alla händelser icke större, än att de blefve små i förhållande till den mycket viktiga angelägenhet, som här är i fråga.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Hammarlund: Talaren på göteborgsbänken framhöll, att den föreliggande frågan vore för tidigt väckt. Jag skall gifva honom rätt deri, i fall det här gälde ett bifall till herr Bülows motion. Men som en hvar af herrarne ser, hafva reservanterna icke alls yrkat bifall till motionen, utan deri gjort en högst väsentlig inskränkning.

Jag skall be att få framhålla, hvad saken nu egentligen gäller. Reservanterne hafva yrkat: »att kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes på försök låta införa tyska språket såsom läroämne vid ett par af rikets folkskolelärareseminarier, dock utan att den nuvarande seminariekursen härigenom förlänges.» Reservanterna hafva önskat bereda folkskolelärarne någon kunskap i tyska, ej för att göra dem kompetenta till

att undervisa i detta ämne i folkskolan, utan för att bereda dem tillträde till den facklitteratur, som de alla utan undantag kunna hafva nytta af, men hvarpå vårt eget språk är så sorgligt fattig. De hafva vidare önskat ämnets införande på försök vid ett par seminarier, och detta endast under det uttryckliga förbehåll, att seminariekursen ej utvidgas eller kostnaderna ökas.

Detta reservanternas yrkande öfverensstämmer helt och hållet med det uttalande, som gjorts vid Hernösands stifts folkskoleläraremöte förra sommaren. På förslag af en *seminarierektor* uttalade sig nemligen detta möte sålunda: »Mötet anser, att det tyska språket först bör på försök införas i ett par seminarier, utan att antalet lärotimmar på lärorummet dock derigenom förökas, och att sedan, om de gjorda försöken utfalla lyckligt, detta språk bör göras obligatoriskt för eleverna i samtliga folkskolelärare- och lärarinneseminarier.»

Det är just för att tillmötesgå denna från seminarie- och äfven från folkskolelärare uttalade önskan, som reservanterna framlagt sitt förslag.

Nu säger man, att utredning saknas. Men en sådan kan val allra bäst vinnas just på det sätt, reservanterna föreslagit, nemligen att man gör försök på ett par ställen, helst såsom reservanterna uti motiveringen sagt, vid ett manligt och ett qvinligt seminarium. Gör man det, tror jag, man får den allra bästa utredningen, som kan erhållas i frågan.

Man har också sagt, att det åsyftade målet skulle kunna vinnas genom öfversättningar. Ja, detta är lätt sagdt, men icke så lätt gjordt. Öfversättningar äro inskränkta till den svenska köpkretsen, deras pris måste därför sättas jemförelsevis högt, och då vinsten blir ringa eller ingen, utan snarare förlust är att motse, innebära de icke något lockande för en förläggare. De *tyska* förläggarna deremot behöfva icke bygga på sina svenska läsare. Det blir endast ett plus för dem i inkomster, om de få köpare inom vårt land. För öfrigt kan naturligtvis endast en liten del af den pedagogiska litteraturen blifva öfversatt till svenskan. Lärarne få således icke fritt val att taga hvar och en det, han har smak för.

Såsom synes af reservationen, är det ett stort antal länder, i hvilkas seminariekurser ingår minst ett främmande språk. Så är förhållandet i Preussen, Frankrike, England m. fl. stora kulturländer med en mycket stor litteratur på det pedagogiska området. Under sådana förhållanden förefaller det verkligen ganska besynnerligt, att i ett land, som är så litet som vårt, med dess rent af obetydliga pedagogiska litteratur, man skulle anse öfverflödigt att införa ett främmande språk i seminariekurserna.

Då ett försök, på sätt reservanterna här föreslagit, endast kan vara till gagn för folkbildningen, och då detta försök kan göras utan ringaste utgifter för staten samt utan olägenhet för den nuvarande seminariebildningen, tillåter jag mig hemställa om bifall till reservationen.

Angående införande af tyska språket såsom obligatoriskt läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier.
(Forts.)

*Angående
införande af
tyska språket
såsom obliga-
toriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)*

Herr Bülow: Talaren på göteborgsbänken tycktes icke hafva läst reservanternas förslag. Han yttrade nemligen, att om ett sådant förslag framkommit, som att försöksvis införa tyska språket vid ett par af folkskolelärareseminarierna, skulle han hafva varit med derom, men då sådant icke framkommit, slutade han att förorda utskottets afstyrkande förslag.

I fall det här skulle finnas flere än han, som icke hafva fullt reda på reservanternas förslag, ber jag få nämna, att detta afser ingenting annat, än att tyska språket må såsom läroämne införas vid ett par af de ifrågavarande läroverken på försök. I det förslag, som reservanterna framställt, nämnes, att tyska språket eller ett främmande lefvande språk är infördt vid seminarierna i England, Frankrike, Preussen, Baden, Württemberg, Schweiz, Österrike, Ungern, Holland, Portugal m. fl. länder. I dessa länder har man dock i modersmålet ett språk, hvarmed landets invånare kunna sätta sig i samband med hvilka bildade folk som helst i verlden, och likväl hafva de icke varit nöjda med att undervisning vid deras seminarier meddelats endast i modersmålet. Då vi i vårt modersmål icke hafva ett språk, med hvars tillhjälp vi kunna sätta oss i förbindelse med andra nationers folk, måste väl behovet inom vårt land i detta afseende framstå starkare än i alla andra kulturländer.

Jag har intet att tillägga annat än att yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Göransson: Reservanterna tyckas nästan uteslutande hafva fäst sig vid den ena sidan af denna fråga, nemligen den pedagogiska. Då jag icke är skollärare och således icke fackman, skall jag icke tillåta mig att mycket orda om eller gå in på det pedagogiska området. Jag skall i stället egna frågan ett litet skärskådande ifrån ekonomisk synpunkt.

Man har visserligen velat låta förstå i reservationen, att om reservanternas förslag skulle bifallas, skulle på det bestämdaste uttalas den mening, att ifrågavarande undervisning bör så ordnas, att den hvarken medför tillökning af seminariernas lärarekrafter, ej heller någon den minsta förlängning af tiden för nuvarande seminariekurser. Till följd deraf skulle naturligtvis ej heller böra komma i fråga några ökade kostnader. Jag vågar dock för min del betviffa det. Skulle denna skrifvelse komma till stånd och regeringen vidtaga den begärda åtgärden att införa på försök i ett par seminarier tyska språket såsom läroämne, så tror jag, att man svårligen skulle kunna ålägga der varande lärare detta ökade arbete utan ökad ersättning. Jag fruktar, att, om detta ämne först kommer till stånd såsom valfritt, det snart skall blifva obligatoriskt. Reservanterna hafva ej vågat uttala sig derom, vare sig i den ena eller andra rigtningen, utan lemnat den sidan af saken oafgjord, blott åberopande, att synnerligen från folkskolelärnarnes sida yrkats valfrihet, från seminarielärnarnes åter obligatoriskhet. Emellertid — vi antaga, att ämnet till en början skulle

blifva valfritt. Jag är då öfvertygad om att det snart skulle öfvergå till att blifva obligatoriskt ämne i seminarierna; och vidare, om det till en början skulle blifva valfritt i folkskolan, komme det nog framdeles att blifva obligatoriskt äfven der; åtminstone skulle snart yrkanden göras derom. Något dylikt kan jag för min del ej vara med om. Ty det skulle blifva en gifven följd, att, om man får större fordringar på folkskolelärarne, dessa i sin ordning komma att få större fordringar på förhöjda löner. Vi hafva kanske i minnet, hurusom, då seminariekursen förlängdes från 3 till 4 år, detta åberopades — och det med rätta, jag kan ej neka det — såsom skäl för en behöflig löneförhöjning för lärarecorpsen. Så tror jag äfven det skulle komma att gå äfven här. Men, mine herrar, jag tror, att kommunerna nu, åtminstone hvad landsbygden beträffar, stå i den ställningen, att de icke hafva råd att offra mycket mera på sitt skolväsen. Den budgeten stiger redan till så stora summor, att jag tror, man kan börja se sig om, hvar man skall taga dessa medel. Det finnes kommuner, som betala för sitt folkskoleväsen mellan 15 och 20,000 kronor och hafva öfver 20 lärare att aflöna. Jag tror icke heller, så vidt jag försport, att det uttalats någon opinion från allmänhetens sida, så framt man eljest vill fästa sig vid dess tankar och åskådningar i denna fråga. Jag tror icke, att det uttalats några önsknningar åtminstone från landsbygden om nödvändigheten af att få in ett främmande språk såsom läroämne i våra folkskolor. Man har här nu sagt, att om detta ämne komme till stånd, skulle det blifva en femte och sjetta klass, i hvilka undervisning skulle lemnas i främmande språk. Det kan vara godt och väl. Jag vill visst icke förakta bildningen eller förmena någon att komma i åtnjutande deraf så mycket som möjligt. Men det kan verkligen sättas i fråga med afseende på barnen på landsbygden — om de nemligen skola gå ej blott såsom nu i folkskolan, till dess de blifva 13 å 14 år, utan derjemte ytterligare i 2 klasser för att lära sig främmande språk, så att de blifva 15, 16 eller 17 år gamla — huruvida de sedan skola hafva mycken benägenhet att återgå till kroppsarbetet. Jag tror, att de skulle se sig om efter lättare sysselsättning för att undslippa kroppsarbetet. Det har visat sig, att benägenheten dertill är ganska stor i våra dagar. Till och med beträffande så oskyldiga skolor som våra folkhögskolor har det visat sig, att ynglingar, som fått vara der ett par terminer, ansett sig vara litet förmer än andra och ogerna velat ställa sig på samma nivå som sina likar, när det gällt kroppsarbete. Deri ligger enligt min tanke en stor fara. Det kunde nog vara godt och väl, om det kunde blifva studenter af allesammans. Men, mine herrar, hvem skall då sköta plögen och spaden? Jag tror, att vi äfven få se frågan något från den synpunkten.

Då jag icke anser det vara nödigt att införa tyska språket såsom läroämne i folkskolelärareseminarierna, kan jag ej heller vara med om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i förevarande fråga. Jag får derfor yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
införande af
tyska språket
såsom obliga-
toriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)*

*Angående
införande af
tyska språket
såsom obliga-
toriskt läro-
ämne vid
rikets folk-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)*

Herr Petersson i Runtorp: Jag kunde nästan afstå från att yttra mig i denna fråga, men jag skall dock säga ett par ord, och det är, att jag tror, att vi kunna dröja med denna fråga så länge. Jag vill nemligen framhålla, att, huru oskyldigt än det förslag må synas vara, som framstälts af reservanterna — det gäller ju bara att »göra ett försök» — så fruktar jag dock liksom den föregående talaren, att om vi blott göra ett försök, kommer nog ämnet att blifva obligatoriskt, och det tror jag vore en olycka. Ty så länge eleverna vid seminarierna äro så betungade med alla möjliga andra ämnen, som de äro tvungna att läsa, och det dessutom finnes andra, mera nödvändiga ämnen, såsom helsolära m. m., som man skulle kunna önska, att de blefve obligatoriska derstädes, så tror jag ej det går an att sätta i fråga undervisning i främmande språk.

För resten hoppas jag, att i vår upplysta tid, då allt går så fort framåt, vi snart skola få det så kallade verldsspråket. Vi böra derfor dröja, till dess vi få volapük med.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Henricson: Blott ett par ord med anledning af ett uttalande från gefleborgsbänken. Jag ser icke någon fara uti, att skol-läraren får större bildning, än hvad han nu besitter. Mången hyser nu för tiden en förhoppning, att folkskolan skall komma att blifva en bottenkola för elementarskolan. Under sådana förhållanden, och om man hyser ett sådant hopp, bör man också gerna vilja vara med om att gifva folkskoleläraryn en något större bildning, än han nu har. Jag tror, att, om han finge lära sig tyska språket, det skulle bidraga till, att man kunde nå nyssnämnda önskningsmål.

Men det var icke detta jag egentligen ville säga, utan anledningen till att jag begärde ordet var, som jag nämnde, att jag vill besvara ett uttalande från gefleborgsbänken. En talare der har klandrat folkhögskolorna i allmänhet. Han yttrade, att eleverna från dessa skolor återkomma hem utan håg för kroppsarbete. Det kanske skulle kunna hända, att han har denna erfarenhet från sin hemtrakt; men jag har motsatt erfarenhet från det län, jag tillhör. Jag har nemligen för sport, att i regeln folkhögskoleeleverna kommit tillbaka med god arbetslust och derjemte visat sig hafva fått förmåga att också tänka, samtidigt som de arbeta.

Det var blott detta jag ville säga.

Herr Persson i Tällberg instämde med herr Henricson.

Herr Göransson: Jag har icke uttalat något klander mot folkhögskolan. Har jag uttryckt mig så, att någon kunnat få den uppfattningen af hvad jag sagt, har jag uttryckt mig mycket illa. Jag har velat säga och tror mig också hafva sagt allenast, att det ej saknas exempel på, att elever, som kommit från folkhögskolan, ansett

sig stå litet öfver sina likar. Detta står jag vid. Men jag har dermed ej uttalat något klander mot sjelfva institutionen.

Öfverläggningen var härmed slutad; och sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 23.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 15) i anledning af väckt motion om fridlysning af orr- och tjäderhonor under viss tid.

Om fridlysning af orr- och tjäderhonor under viss tid.

Sedan med anledning af en inom Första Kammaren af herr *P. M. Söderberg* i ämnet väckt motion, n:o 10, nämnda kammares första tillfälliga utskott hemställt, att Första Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes för fem år förbjuda jagt efter tjäder- och orrhonor under viss tid af den lofgifna jagttiden utom Jemtlands, Vester-norrlands, Vesterbottens och Norrbottens län, samt Första Kammaren den 4 i denna månad enligt till Andra Kammaren afåtet protokollsutdrag bifallit sitt första tillfälliga utskotts ofvanberörda hemställan, hade Andra Kammaren hänvisat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 2; och hemställde sistnämnda utskott i nu föreliggande utlåtande, att Andra Kammaren ville biträda Första Kammarens ifrågavarande beslut.

Ordet lemnades på begäran till

Herr Jonsson i Hof, som yttrade: Motionären i frågan har onekligen, herr talman, haft eu viss tur i det fallet, att behandlingen af detta betänkande förekommit så nära tiden för påskäggen. Betänkandet rör ju, som vi se, en viss sorts honor. Men jag är icke rätt säker på, huruvida motionärens förslag och den framställning, utskottet i Första Kammaren gjort, röra samma sak. Motionären har föreslagit, att »*hönorna af orre och tjäder*» skulle för en viss tid fridlysas; men utskottet talar om »*tjäder- och orrhonor*», och huruvida detta är detsamma som honor af orre och tjäder, det är icke så lätt att afgöra. Utskottet har emellertid, tror jag, tagit dessa uttryck för alldeles samma sak, och det torde kanske icke vara så origtigt att tolka dem på detta sätt, hvadan utskottet torde hafva slagit hufvudet på spiken dervidlag.

Det har naturligtvis varit af intresse för dessa tjäder- och orrhonor till en del, men förmodligen till en ännu större del af intresse för sporten, som förslaget i fråga framstälts. Motionären och utskottet hafva trott, att, blott man kunde skydda hönorna, tillgången på fogel skulle i hög grad ökas. Jag antager likvisst, att, om man

*Angående
fridlysning
af orr- och
tjäderhonor*
(Forts.

också skulle få ett totalt förbud mot jagt på dessa honor, men man hade full frihet att jaga hanarne, och jägarne sjelfva icke hafva större intresse för jagtvården, än att de underlåta allenast hvad lagen förbjuder, men göra allt hvad lagen tillåter, dessa jägare — om också *hönorna* då skulle vara fredade — i stället skulle lägga så pass an på *hanarne*, att det slutligen blefve bara honor kvar och inga hanar. Och huru skulle det då gå? Icke lär det lyckas att af endast honor få några ungar, utan det måste väl vara hanar med också.

Jag tycker, mine herrar, att hela denna fråga icke är af den riksvigtiga beskaffenhet, att vi böra allt för länge taga upp tiden med den; utan jag tror, att vi göra klokast i att låta både hanar och honor sköta sig sjelfva bäst de behaga med nuvarande lag, och yrkar afslag å utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Herr Redelius: Trots det humoristiska anförandet nyss till försvar för jägarne, att de fritt skulle få mörda både hanar och honor, ber jag att få säga ett par ord till försvar för utskottets hemställan. Jag förstår icke, hvarför jägarne snarare skulle slå ned på alla tjäder- och orrhanar, om förslaget blefve antaget, än om det icke blefve antaget, och att hanarne skulle komma i större fara att utrotas, om man inskränkte tiden för jagten på *hönorna*. Utskottet har trott, att det åtminstone i någon mån skulle bidraga att föröka tillgången på sådant nyttigt vildt, tjäder och orre, om *hönorna* under en viss tid skonades. Jag tror, att de, som känna till dessa djurarters natur och lefnads-sätt, skola gifva mig rätt, att det är alldeles absolut nödvändigt, att det finnes honor åtminstone för att det skall blifva ägg och ungar af. Det behöfver icke nödvändigt finnas lika många hanar. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Boestad: Skämt å sido. Jag skall be att få litet upptaga tiden. Skämt åsido. Det är en allvarlig sak att man får skydd på vildt, och det är ett godt sätt utskottet i det afseendet föreslagit. Ty den, som är jägare, vet bäst, huru det går till, och den, som har jagtmark, vet bäst, huru jägarne under vissa årstider skjuta bort i synnerhet *hönorna* för bloss om *nätterna*. De gå då ut och skjuta bort dessa fåglar till den grad, att endast en eller annan af *hanarne* blir kvar. Om det är så, att herrarne icke anse det vara af någon vigt att behålla någon stam af vildt, kunna de gerna afslå motionen, men finnes det några jägare här i kammaren, några rigtiga jägare, hvilka icke taga saken blott på skämt, utan vilja betrakta frågan som en allvarlig fråga, tror jag att de skola inse, att motionen har ett godt syfte, och därför instämma i utskottets motion. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Runtorp: Jag har icke begärt ordet, för att ni skola få skratta så mycket åt mig i denna fråga, utan jag har gjort det för att framhålla det allvarliga i saken. Jag tror, att den har så mycket att betyda, att den väl är värd någon uppmärksamhet. Den hufvudsakliga fångsten sker med bulvan och snara, och just derigenom förderivas det matnyttiga vilda på landsbygden, särskildt orr- och tjäderfogeln, som det nu är fråga om. Att hönorna skjutas bort och tagas med snaror, är så olämpligt och förderfligt för jagten, att man bör stäffa det på något sätt. Jag tror att det ligger så mycket allvar bakom denna sak, att kammaren gerna kan bifalla motionen till den kraft och verkan det hafva kan. Jag förenar mig därför med dem, som yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
fridlysning
af orr- och
tjäderhönor.
(Forts.)*

Herr Alexanderson: Jag kan icke gilla den siste talarens uppfattning, att det skulle vara till nytta för jagten, om kammaren skulle fatta ett beslut i öfverensstämmelse med herr Peterssons mening. Det är sant, att giller och bulvan äro bland de allra skadligaste sätten enligt deras uppfattning, som verkligen sätta något värde på jagten. Om tjäder- och orrhönor vilja sätta sig fast i giller och snaror, lära de minsann icke varnas derutaf, att vi här fatta några sådana beslut, som utskottet föreslagit. Jag tror, att utskottets förslag dessutom är väl mycket obestämdt, och att det äfven ur den synpunkten, att det befinner sig i outredt skick, icke är att taga fasta på. Jag tror, att bästa sättet vore, om jagten bedrefves på stora komplex och derigenom skyddades mot intrång af krypskyttar. Det vore det allra bästa, men icke kan man på det nu föreslagna sättet råda bot på de öfverklagade missförhållandena. Om man ville göra något verkligt nyttigt, så vore det att stadga ett absolut förbud på vissa år eller något inskränka jagttiden för såväl tuppar som hönor, och det kunde jag vara med om, men de inskränkningar, som man här föreslagit att begära af Kongl. Maj:t, tror jag vara af noll och intet värde. Derfor ber jag att få yrka afslag.

Herr Petersson i Boestad: Herr talman, mine herrar! Jag vill först bemöta talaren på norrlandsbänken. Jag tror nästan, att han är jäfvig att tala om dessa förhållanden i öfriga län, då de fyra nordligaste länen skulle vara undantagna från det tillämnade förbudet. För det andra vill jag gent emot herr Alexanderson framhålla, att snaror äro förbjudna i de delar af Sverige, som denna lag skulle beröra. Och för det tredje vill jag påpeka, att vi få en god kontroll öfver det nya stadgandets efterlefnad, om det bifalles, ty då man ej får sälja den förbjudna delen af vildt, skjuter man det heller icke så gerna.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hem-

ställan och *dels* på afslag derå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts hemställan i utlåtandet n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Röstsedlarne uppräknades hvar efter annan och visade 64 ja, men 66 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren afslagen.

§ 24.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *D. Persson* i Tällberg, hvilken nu aflemnade en af honom jemte 25 andra af kammarens ledamöter undertecknad motion om ändring af riksdagsordningens stadganden angående valbarhet till Första Kammaren.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 225, begärdes på bordet och bordlades.

§ 25.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>A. Larsson</i> i Flicksäter	under 10 dagar fr. o. m. den 27 dennes,
» <i>L. Eklund</i> från Norrköping	» 10 » » » 27 »
» <i>A. Hansson</i> i Solberga	» 10 » » » 27 »
» <i>G. Elowson</i>	» 10 » » » 27 »
» <i>J. P. Jansson</i> i Saxhyttan	» 10 » » » 27 »
» <i>Folke Andersson</i>	» 12 » » » 25 »
» <i>C. G. Andersson</i> i Skeenda	» 10 » » » 27 »
och » <i>P. Nilsson</i> i Råby	» 12 » » » 25 »

§ 26.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 27.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta, lag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, lag angående ändring i 14 kap. jordabalken samt lag angående ändring i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,31 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Onsdagen den 29 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Herr vice talmannen ledde under detta sammanträde kammarens förhandlingar.

§ 1.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag
dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:
n:o 19, angående val af fullmäktige i riksbanken; och
n:o 20, angående val af fullmäktige i riksgäldskontoret;
dels ock till Riksdagens förordnanden:
n:o 21, för fullmäktige i riksbanken;
n:o 22, för suppleanter till fullmäktige i riksbanken;
n:o 23, för fullmäktige i riksgäldskontoret; och
n:o 24, för suppleanter till fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 2.

Justerades de i kammarens sammanträden den 18, 20 och 22 dennes förda protokoll.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *V. L. Groll* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående upplåtelse af mark från förra landskamrerarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Grytan n:o 2 i Brunflo socken af Jemtlands län till skjutfält för Norrlands artilleriregemente;

angående öfverlåtelse till staden Visby af vissa kronan tillhöriga tomter i nämnda stad; samt

angående ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maldrycker m. m.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 4.

Upplästes följande till kammaren ingångna skrifvelse:

Till Riksdagens Andra Kammare.

Fullmäktige i riksbanken få härmed värdsamt anmäla, att vice häradshöfdingen C. A. Weinberg i skrifvelse till fullmäktiges ordförande afsagt sig det honom vid innevarande riksdag meddelade uppdrag att vara andre suppleant i riksbankens styrelse. Stockholm den 27 mars 1893.

Pehr Ehrenheim.

Erling Ribbing. J. W. Arnberg. M. J. Neijber.
R. Törneblad. Tom Liljewalch. Sixten von Friesen.

Jemte det skrifvelsen lades till handlingarna, beslöt kammaren, att med anledning af den sålunda anmälda afsägelsen val af en suppleant för fullmäktige i riksbanken skulle företagas; och uppdrog kammaren verkställigheten häraf åt de vid detta riksmöte af kammaren redan tillsatta valmän och suppleanter för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken jemte deras suppleanter.

§ 5.

Efter föredragning af herr *D. Perssons* i Tällberg m. fl. på kammarens bord hvilande motion, n:o 225, hänvisades densamma till behandling af konstitutionsutskottet.

§ 6.

Föredrogs och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtande n:o 25.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial n:o 53, i anledning af Andra Kammarens återremiss af statsutskottets utlåtande n:o 40 öfver Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af apatitförekomster;

bankoutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 16, i anledning af väckta motioner om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, åsyftande befrielse för fattigvårdsstyrelse i gränskommun från dess befattning med fortskaffande af från grannlanden hitförpassade nödstälde svenske undersåtar m. m.; och

n:o 17, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser rörande fångars användning till förrättande af handräkningsgöromål inom fångvårdsanstalterna; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18, i anledning af väckt motion om latinskrifningens upphörande vid de allmänna läroverken.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför det två gånger bordlagda.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.